

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ DENETİMİ EKONOMİSİ VE PLANLAMASI

ANABİLİM DALI

**OKULÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ YÖNETİCİLERİN
SİBER ZORBALIK VE OKUL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali YİTİK

Lefkoşa

Haziran, 2016

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ DENETİMİ EKONOMİSİ VE PLANLAMASI
ANABİLİM DALI

OKULÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ YÖNETİCİLERİN
SİBER ZORBALIK VE OKUL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali YİTİK

20133489

Danışman: Doç. Dr. Zehra ALTINAY GAZİ

Lefkoşa

Haziran, 2016

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

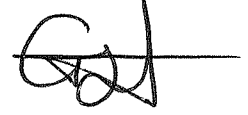
Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ali YİTİK'in Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Siber Zorbalık ve Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi konulu tezi Eylül, 2015 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

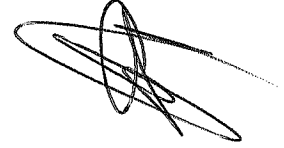
Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Ahmet Güneyli

Üye: Doç. Dr. Gökmen DAĞLI

Üye: Doç. Dr. Zehra ALTINAY GAZİ

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım

Prof. Dr. Orhan ÇİFTÇİ

Enstitü Müdür

ÖNSÖZ

Toplumların eğitime vermiş oldukları önem toplumun yapısını ve toplumun eğitime verdiği önemle de yakından ilişkilidir. Eğitimin merkezini de okullar oluşturmaktadır. Okullarda eğitim-öğretimin yanında teknoloji destekli öğretim ve okul güvenliği önemli bir yer tutmaktadır. Bu durumda eğitimin istenilen nitelikte olabilmesi sunulan teknoloji ve güvenlikle de yakından ilişkilidir. Bu nedenle teknoloji destekli eğitim ve okul güvenliği çağdaş eğitimin önemli bir parçasını oluşturur. Çünkü bir okulda çağdaş eğitim olabilmesi öğretmen-yönetici ilişkisi ve okul güvenliğine bağlıdır. Öğretim ortamı ne kadar güvenli ise o okulda çağdaş eğitimden bahsedilebilir.

Bilgisayar ve elektronik iletişim araçlarıyla son yıllarda bilgi ve paylaşımlarının artmasıyla bireylerin sosyal iletişim becerileri, eğlenme biçimlerini ve öğrenme yöntemlerini değiştirmiştir. Bu yenilikler bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşmamızı, ticari ilişkiler vb. gibi insanların yaşamlarını kolaylaştırıcı fırsatlardandır. Teknoloji alanındaki bu gelişmeler çocukların oyunları, öğrencilerin ödevleri, yetişkinlerin çalışma yaşamlarında değişikliklere neden olan bilgisayar vb. teknoloji ürünleri, her teknolojinin hayatımıza girdiğinde yarattığı değişikliklerin yararlı ve zararlı etkilerini birlikte getirmektedir. Gençlerin okul dönemlerinde teknolojiyi yoğun ve hatalı kullanmaları sonucunda yeni bir zorbalık biçimi olan siber zorbalık ortaya çıkmıştır. Bunun da bireyler üzerinde stres, sosyal yaşamda bozuklar, illesilerde bozulmalar vb. olumsuzluklar açığa çıkmaktadır.

Bu nedenle bu araştırmada ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin siber zorbalık ve okul güvenliğine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi sırasında karşılaştıkları problemler incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen, yönetici ve araştırmanın hazırlanmasında yardım ve yönlendirmeleriyle yol gösteren ve destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Zehra ALTINAY GAZİ 'ye en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim yaşamımda ve bu günlere gelmemde önemli paya sahip sevgili anneme ve babama sevgi ve muhabbetimi sunuyorum.

Ali YİTİK

ÖZET

OKULÖNCESİ VE İLKÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ YÖNETİCİLERİN SİBER ZORBALIK VE OKUL GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YİTİK, Ali

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zehra ALTINAY GAZİ

Haziran 2016, 97 Sayfa

Bu araştırmada KKTC okulöncesi ve ilköğretim kurumlarındaki yöneticilerin siber zorbalık ve okul güvenliğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Hızlı bir biçimde yayılan cep telefonu, internet, teknolojileri ve sosyal ağlar gibi teknolojik ürünler sosyal iletişimi ve yaşamı başka bir noktaya taşımaktadır. Benzer bir iletişim aracı olan sabit telefonun yerini cep telefonları ve internet teknolojileri almıştır. İnsanlar buradan kolayca iletişim kurabilmekte ve kendilerine yazılı ve sesli mesaj gönderebilmektedir. İnternet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle insanların birbirleriyle olan ilişkileri kolaylaşırken, kişisel ve toplumsal hayatımıza bir takım yenilikler de getirmiştir. Gençlerde bilgiye ulaşma, eğlence, vb. konularda farklı bir boyut kazandırmıştır. İnsanların sosyal ağlarda teknoloji ürünlerini kullanarak aşağılama, hakaret etme, yalnızlığa itme vb. davranışlar gerçek yaşamımızda meydana geldiğinden daha kolay bir şekilde daha da büyük kitledeki insanlara ulaşabilmekte ve saldırıya uğrayan kişileri de içten bir biçimde etkilemektedir. Bu olayın sürekli ve ısrar edici olarak zarar verici bir biçimde devam etmesine “siber zorbalık” olarak tanımlanmaktadır. Bizde buradan yola

çıkarak yöneticilerin siber zorbalığın boyutlarını anlamalarına ve bilgi sahibi olmalarına yardımcı olmak hedeflenmektedir. Buna ek olarak çeşitli sosyo-ekonomik nedenlerle ülkemizde de giderek ivme kazanan okul güvenliği sorununa dikkat çekilmekte, yapılan çalışmalardan hareketle soruna yaklaşımlar, okul yöneticilerinin rolleri ve görevleri belirtilmekte ve bazı önerilerde bulunmaktadır.

Bu araştırma nitel araştırma modelinde yürütülmüştür. Okul yöneticilerinin siber zorbalık ve okul güvenliği sorununa yönelik karşılaştıkları problemleri bulmaya yönelik, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırma verileri KKTC Eğitim Bakanlığı Genel Ortaöğretim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan toplam 20 kadar yöneticiden elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar özetlenecek olursa;

KKTC Ortaöğretim ve ilköğretim kurumlarında çalışan yöneticilerinin başta gelen sorunları okulların fiziki ve mimari yapılarının yetersizliğidir. Fiziki olarak okulların ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmakta fakat riskler devam etmektedir. En başta hizmet birimlerinin yetersizliği büyük oranda yöneticileri rahatsız etmektedir. Çünkü öğrencilere rehberlik yapma da rehberlik odaları önemli bir rol oynamaktadır. Bunları bina temizliği, zemin kaplamaları ve havalandırmalarda eksiklikler takip etmektedir. Mimari olarak ise, okul binalarının yapıları, bahçelerin otopark olarak kullanılması ve okul çevre güvenliği konusunda yöneticilerin öğretmen ve velilerden yeterli desteği alamamaktadır.

Öğrenci fazlalığından dolayı okul çevresinde trafik güvenliğini sağlama ve okul bahçelerinin otopark olarak kullanması konusunda problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Okullarda acil durum ve kriz yönetimi konusunda, yöneticilerin vermiş oldukları bilgiler doğrultusunda öğretmenler bu olayları kendilerine ekstra yük olarak görmekte ve zorlanmaktadırlar. Bu yüzden okullarda risk analizi tam manasıyla yapılamamakta ve acil durum destek ekibi üzerine düşen görevi yerine getirememektedir. Acil durum destek ekiplerimiz düzenli bir eğitime tabii tutulmadıklarından dolayı tatbikatlarda bir takım problemlerle karşılaşmaktadır.

Akran zorbalığı konusunda, günümüzde hızla gelişen teknolojinin etkisiyle zorbalık daha kolay ve içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bu konuda öğrenci rehberliği ve aile arası iletişim büyük önem arz etmektedir. Öğretmen ve ailelerimiz arasında iletişimler daha da kuvvetlendirilerek, öğrencinin zorbalık türlerine mağdur kalma oranının azaltılması ve öğrencinin empati kurma yeteneğinin arttırarak zorbalık türleri konusunda farkındalığı arttırılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okulların yapı analizi, akran/siber zorbalık, acil durum ve kriz yönetimi

ABSTRACT

THE EVALUATION OF CYBER-BULLYING AND SCHOOL SAFETY BY DIRECTORS OF PRE-SCHOOL AND PRIMARY SCHOOL INSTITUTIONS

YİTİK, Ali

Master Degree, Management Education, Inspection, Economy and Planning

Department

Thesis Advisor: Doç. Dr. Zehra ALTINAY GAZİ

June, 2016, 97 Pages

The opinion of directors of Pre-school and Primary institutions of the North Cyprus Turkey Republic was examined in this work.

Mobile phone, internet, Technologies and sosyal network which is rapidly sprawling has moved on the life to a different point. Mobile phone and internet Technologies took large place of land phone which is similar a communication tool. People by this way can easily communicate and send written and vocal message themselves. While people's relationship getting easy with a development of internet and information, this brought us some innovation in term of personal and social life. Its bringing in a diverse degree to youth having fun, to reach information and etc. By other term its humiliating in social network people's products, facilitating insults, exclusion and etc. The situation can reach mass of human being not like what is passing in the real life which can be quickly forgotten. This fact is making an affective to who being attacked. We described this event to " cyber-bullying" which is the source of damage for its continuation in persistence and insistence. Our depart in this term is aiming at helping directors to understand the dimensions of

cyber-bullying. In addition to various of socio-economic reasons this point is also taking attention in its acceleration in our country, to approach to the issues here some of propositions were suggested to specify what will be the role and mission of directors in this work.

This work has been done by a quality search model.(Bu araştırma nitel araştırma modelinde yürütülmüştür). Administrator of the school are giving more important to find the issues of bullying and the school safety which the half structured interview forms used as the searcher prepared the data collection tool. The datas of search counted up to 20 directors of schools which are directly connected to General Secondary directorate of North Cyprus Turkey republic Ministry of Education.

To resume what was obtained as the result in this work;

The issues take its source from the physic and architectural of schools which is the first problem for directors working in primary and secondary institutions of NCTR. Physically its needing a resolve while risks going on. The big of insufficient rate for unit services is first of issue which is irritating directors. Because the rooms acting much significant for students guidance. These are insufficient of bulding cleaning, flooring and its insufficient airing following. Architecturally is the bulding's structure, using garden as otopark and the school environment safety which is not be enough supporting by directors, teacher and parents. Cause of excess in number of student which is crossing face to providing the traffic safety of school environment and school garden which is be using as otopark. About Emergency situation and crisis management in school, directors are cleared that teachers are slogging on the events and commenting these events as an extra lorad. That's why its not possible to

analyze in full meaning the risk and the emergency team to support what they most do. Our emergency team supports is not working and practicing in full meaning to support situations due to be in keep of any education.

About coequal bullying, according to the influence of today's rapidly technology evolution bullying becomes easy and getting a degree of inextricable event which cannot be resolve. In this theme, the guidance of student and communication among the family supply a big care. Aiming at fact By more strengthening the communication among teacher and our parents, decreasing kind of bullying attack and by increasing student empathy talent aiming at increasing awareness about bullying.

Key words: schools structure analysis, coequal/cyber-bullying, emergency, crisis management.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XII
TABLolar LİSTESİ.....	XVII
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu.....	1
1.2. Problem cümlesi.....	10
1.3. Alt problemler.....	10
1.4. Araştırmanın amacı.....	10
1.5. Araştırmanın önemi.....	12
1.6. Sayıltılar(varsayımlar).....	13
1.7. Sınırlılıklar.....	13
1.8. Tanımlar.....	13
1.9. Kısaltmalar.....	15

2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	16
2.1. Eğitimin Tanımı ve Kapsamı.....	16
2.1.1.Eğitimin Tanımı.....	16
2.2.2.Eğitimin Kapsamı ve Önemi.....	18
2.2.Yönetim.....	18
2.3. Siber Zorbalık.....	19
2.3.1.Siber Zorbalığın Tanımı	20
2.3.2.İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık	21
2.3.3.Siber Zorbalık ve Cinsiyet	21
2.3.4.Siber Zorbalıkta Yaşın Rolü	22
2.3.5.Siber Zorbalık ve Okul Zorbalığı Arasındaki İlişki.....	23
2.4.6.Siber Zorbalık Araçları	24
2.4.6.1. Anlık Mesajlaşma.....	25
2.4.6.2. Telefon.....	26
2.4.6.3. Sohbet (Chat) Odaları.....	26
2.4.6.4. E-Posta.....	26
2.4.6.5. Sosyal Ağ Siteleri.....	27
2.4.6.6. Bloglar (Web Günlüğü).....	27
2.4.6.7. Forumlar.....	27
2.4.6.8. Web Siteleri.....	28
2.5. Siber Zorbalığa Maruz Kalmanın Psikolojik Etkileri.....	28
2.6. Siber Zorbaların Kişilik Özellikleri.....	29

2.7. Güvenlik Nedir?.....	31
2.8. Güvenlik Çeşitleri.....	31
2.9. Okul Güvenliği	32
2.10. Okul Güvenliği İle İlgili Teoriler.....	34
2.10.1. Kontrol Teorisi	34
2.10.2. Okul İklimi ve Teorisi.....	35
2.10.3. Toplumsal Çözölme Teorisi.....	36
2.11. Güvenli Okul Ortamının Nitelleri	37
2.12. Okul İklimi	39
2.13. Güvenli Okul Ortamının Oluşturulmasında Okul İklimi	40
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	44
3.1. Araştırma Modeli.....	44
3.2. Çalışma Grubu	45
3.3. Veri Toplama Süreci.....	46
3.4. Veri Toplama Aracı.....	46
3.5. Veri Analizi.....	47
4. BÖLÜM: BULGULAR VE TARTIŞMA.....	50
4.1.KATILIMCILARIN YAPILARINA DAİR BULGULAR.....	50
4.2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	50
4.2.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular:.....	50
4.2.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	61
4.2.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	63

4.2.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	65
4.2.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	67
4.3. TARTIŞMALAR.....	72
4.3.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulguların Yorumlanması:.....	72
4.3.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulguların Yorumlanması.....	74
4.3.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulguların Yorumlanması:.....	75
4.3.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulguların Yorumlanması:.....	76
4.3.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulguların Yorumlanması:.....	77
5.BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
5.1. SONUÇLAR.....	81
5.2. ÖNERİLER.....	86
5.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler:.....	86
5.2.2. İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler:.....	83
6.BÖLÜM: KAYNAKÇA VE EKLER.....	88
6.1. KAYNAKÇA.....	88
6.2. EKLER.....	98
6.3. ÖZGEÇMİŞ.....	101

TABLÖLAR LİSTESİ

<i>Tablo 1. Okulların Fiziki ve Mimari Yapıları.....</i>	<i>50</i>
<i>Tablo 2. Okul yönetimi kapsamında kriz yönetimi ve risk yönetimi konularında farkındalığının sağlanması.....</i>	<i>61</i>
<i>Tablo 3. Okullarda yaşanan akran zorbalığı .....</i>	<i>63</i>
<i>Tablo 4. Siber Akran Zorbalığına Maruz Kalma/Uygulama Durumu... ..</i>	<i>65</i>
<i>Tablo5.Siber zorbalık ve Okul Güvenliği bilgi ve farkındalığını artırma.....</i>	<i>67</i>

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıtları ve araştırma ile ilgili tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem

Nitelikli ve sağlıklı bireylerden oluşan bir toplumun oluşturulmasında eğitimin önemi tartışmasız olarak kabul edilir. Eğitimin, bireylerin ve toplumun değişen, gelişen ihtiyaçlarına yönelik olarak, daha etkili nasıl verilebileceği sürekli tartışılan bir konudur. Eğitimde istenilen hedeflere ulaşılması için etkili bir yönetim mekanizması gereklidir. Etkili yönetim ise ancak etkili denetimle sağlanır (Öztürk ve Gök, 2010). Etkili ve verimli bir eğitim ortamı sağlanabilmesi için; durum saptama ve değerlendirme gibi rollerinin yanı sıra, yönetici güdülemelerine ihtiyaç vardır.

Günümüzde ihtiyaçlarımızı karşılama doğrultusunda bilgisayar, cep telefonu ve internet kullanımına olan ihtiyacın giderek arttığı gözlenmektedir(Batmaz ve Ayas, 2013). Bu konuda gençlerin, tanışma, arkadaşlık kurma, arkadaşlıklarını sürdürme vb. ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları bilinmektedir(Bingöl, 2013). Sahip oldukları bu cep telefonunu ve bilgisayarların markaları, teknik özellikleri, kullanma becerileri, arkadaş çevreleri oluşturmalarını ve bu arkadaş çevresi içinde yerlerini almaların konusunda ergenler için önemli bir rol oynamaktadır. (Soydaş, 2011). Ergenlerin akran kültürü oluşturmada bilişim ve iletişim teknolojilerinin, önemli rol oynamasının yanı sıra, bilgiye kolay ulaşma, bilgi paylaşımı

kolaylaştırma, iletişimi artırma ve eğitim imkânlarını artırma işlevlerine de sahip oldukları belirtilmektedir (Peker, 2013a).

İletişim, bilgi ve internet teknolojilerinin tahmin edilenden daha hızlı yayılmasıyla getirmiş olduğu faydaların yanında aşırı ve düzensiz kullanmaya bağlı olarak çeşitli birçok problemlere yol açtığı görülmektedir. Bu problemler; ikili ilişkilerde bozulmalar, depresyon, stres, denetimsiz ve aşırı kullanmadan dolayı okul başarısının düşmesini, okul devamsızlıklarının artması, kişisel bilgilerini sanal ortamda paylaşmayı, sanal ortamda elde edilen arkadaşlıkların gerçek yaşamdaki arkadaşlara ve sosyal ilişkilere tercih etmek vb. amaçlar için kullanmayı da içermektedir (Eroğlu, 2014).

Sosyal ağlarla birlikte siber zorbalık 2000'li yıllardan sonra hayatımıza girmiştir. Hayatımıza girmesiyle sosyal ağlarında yardımıyla daha kolay yapılabilir bir hal almıştır. Buradan yola çıkarak, siber zorbalık internet ortamında teknolojik ürünler vasıtasıyla sürekli tekrar edici bir biçimde başkalarına zarar vermek için kullanılması olarak tanımlanmıştır (Ybarra, 2004). Elektronik ortamda kimliğini gizleyerek mesaj gönderenin kim olduğunu saklayarak alay edici, dedikodu ya da söylenti çıkarma, başkalarının bilgilerini izinsiz internette kullanma, tehdit etme vb. gibi olayların siber zorba kişilerin davranışlarını yansıttıkları belirtilmektedir.

Siber zorbalıkla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde günümüzde siber zorbalık probleminin ne kadar yaygın bir hal aldığını göstermektedir. Yapmış oldukları araştırmada Williams ve Guerra (2007), siber zorbalığın görülme sıklığını %9 olarak belirlemiştir. (Hinduja ve Patchin (2008) ve (Raskauskas ve Stoltz (2007) siber mağduriyetin; %32'sinin cep telefonundan mesaj yazma, %16'sının

sohbet(chat) odalarında ve %10'nun resim ve videoları izinsiz internette yayımlanması aracılığıyla ortaya çıktığını bildirmiştir. Diğer bir araştırmacı yapmış olduğu araştırma sonucunda yaklaşık olarak öğrencilerin %16'sının siber zorba davranışını sergilediklerini, %17'sinin ise siber zorbalığa maruz kaldıklarını ortaya çıkarmıştır. (Ayas,2011),

Li(2007), yapmış olduğu araştırma sonucunda, okulda zorbalık yapan kişilerin %15'inin teknolojik ürünler kullanarak siber zorbalık yaptıklarını, %25'inin de sanal ortamda siber zorbalığa maruz kaldıklarını bildirmektedir. Wolak, Mitchell ve Finkelhor(2007) ise, öğrencilerinin %43'ünün siber zorbalığa maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır. Bir başka araştırmacı ergenler üzerinde yapmış olduğu araştırma sonucunda, ergenlerin %28'inin siber zorba olarak davrandıklarını ifade etmektedir. (Erdur-Baker ve Kavşut,2007). Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerle araştırma yapan Peker(2013b) ise, ortaokuldakilerin öğrencilerinin %65'inin siber zorbalık kurbanı olduğunu, %46'sının da siber zorba olarak davrandıklarını ifade etmiştir.

Siber zorbalığa maruz kalan kişilerde yapılan araştırmalar sonucunda bazı psikolojik problemlerin ortaya çıktığı gözlenmiştir. Araştırmacıların yapmış oldukları araştırma sonucunda aşağıdaki problemlere ulaşılmıştır. Siber zorbalığa maruz kalan kişilerde mağdurların öfke, üzüntü ve intikam duyguları (Beran ve Li, 2005), depresyon(depresif) belirtiler (Raskauskas ve Stoltz, 2007), akranları arasındaki ilişkilerinde problemler (Wolak ve diğerleri, 2007), düşmanlık ve hayal kırıklığı (Raskauskas ve Stoltz, 2007) yaşadıkları ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler arasında siber zorbalığa kurbanlarda okula gitmek istememe(Beran ve Li, 2005), okul notlarında düşme(Li, 2007; Willard, 2007), özgüvende oluşturmada eksiklikler

görülmesi (Jang, Song ve Kim, 2014) gibi problemlere neden olduğu belirtilmektedir.

Okul belli amaçlara göre bilgi, beceri ve alışkanlıkların devamlı olarak kazandırıldığı kurum ya da yönetici, öğretmen ve öğrencilerden meydana gelen eğitim topluluklarıdır (TDK, 1981). Toplumun eğitim gereksinimlerini karşılamakla görevli olan yer okuldur. Okullar varlıklarını devam ettirebilmeleri içinde bulundukları toplumların eğitim gereksinimlerine karşılamalarını bağlıdır. Bu da belirli bir niteliklere sahip iş görenlerin eşgüdümlü etkinliklerini gerektirir.

Bu açıdan bakıldığında okul yöneticilerinin görevi, okulda bulunan bütün madde ve insan kaynakları okulun amaçları doğrultusunda kullanan kişilerdir diyebiliriz. Fakat bu okul yöneticileri okulları yönetirken her zaman kendi istedikleri gibi davranamazlar, tamamen özgür değillerdir. Bir eğitim kurumu olarak okullar, önceden belirlenmiş, bir hukuki yapıya ve işleyişe sahiptir. Okulda egemen olan yönetim anlayışı, yöneticilerin, öğretmenlerin, okul personelinin, öğrenci velilerinin ve öğrencilerin tutumları, okulun içinde bulunduğu toplumsal çevrenin sosyal, ekonomik ve politik yapı, fiziksel çevrenin özellikleri gibi çok sayıda değişkenin etkisi ile oluşur. Okulun içinde bulunduğu çevre ile bütünleşmesi, etkili ve verimli bir yönetim anlayışının en önemli etkenlerden biri olduğu gibi demokratikliğin de bir gereğidir. Kuşkusuz bu denli çeşitli kaynaklardan gelen çok boyutlu sorunları, okulun kendine özgü yönlerini de dikkate alarak, demokratik bir biçimde çözmek ve okulu amaçları doğrultusunda yaşatmak zorunda olan okul yöneticilerinin bu türden sorunlarla başa çıkabilmeleri için gerekli yeterliliklere sahip olması gerekir.

İnsan ilk doğduğu andan beri korunmaya, beslenmeye ve büyütülmeye muhtaç bir varlıktır. İnsan doğumdan itibaren korunma ve büyütülme görevi ilk önce aileye, daha sonra da okullara aittir. Okulların görevi, öğrencilerin sadece akademik başarılarını sağlamakla sınırlı değil, onların bir bütün olarak gelişimleriyle ilgili görevler de üstelenebilmektir. Bu görevlerden birisi de öğrencilere güvenli bir ortam hazırlamak ve onlara kendi sağlıklarını koruma bilincini verebilmektir. Bu durum okul yönetiminin görev alanına sağlık ve güvenlik boyutunu da katmıştır.

Öğrenciler günlerinin büyük bir bölümünü (6-7saat) okullarda geçirmektedirler. Günümüzde öğrencilerin büyük bir kısmı köyden şehire ya da şehir içinde servislerle eğitimlerini taşınalı olarak devam ettirmektedirler. Okulda bulundukları zaman süreyle birlikte okula gidiş-dönüş zamanları, okuldan sonraki zamanda da dersane, etüt vb. etkinlikler ile beraber öğrenciler bir günde yaklaşık olarak (8-14 saatlik) bir süreyi yol, okul, dersane ve etütte geçirmektedirler. Bu süre zarfında öğrenciler üzerinde öğretmen, anne-baba veya diğer görevlilerin kontrolünün kontrollerinin %100 oldukları söylenemez. Bu da öğrenciler için çeşitli güvenlik sorunları ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarında yapılan araştırmalara göre, yöneticilerin şiddetle ilgili görüşlerini yansıtan araştırmasında, okul güvenliğini de ilgilendiren sonuçlar ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre gençlerin içinde yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik özellikleri şiddete karışmalarını etkilemektedir. Şehirde yaşayan genç erkeklerin kırsal kesimde yaşayan hemcinslerine göre daha fazla şiddet olaylarına karıştıkları bilinen bir gerçektir. Gelir dağılımı da şiddetle yakından ilgilidir. Araştırmalar, ekonomik büyüme ve şiddet; gelir dağılımı ve şiddet arasında yakın

ilişkiyi göstermektedir. Şiddetin ilişkili olduğu alanlardan birisi de medyadır. Özellikle televizyon ve şiddet arasındaki ilişki 1950'li yıllardan beri araştırılmaktadır. Medya çocukları üç yolla etkilemektedir. Bunlar: Model alma yoluyla, sorun çözme yolu olarak şiddeti öğrenme aracılığıyla ve de bu tür davranışların sonuçlarına karşı duyarsızlaşma yoluyla.

Medyada her türlü şiddetin sık sık en ince ayrıntılarına kadar sunulması, çocuk ve gençlerde kontrolsüz ve güçlü bir model oluşturması oldukça tehlikeli bir durumdur. Çocuklar fiziksel, psikolojik ve duygusal olarak bu tür yayınlardan zarar görmektedirler. Medyanın, şiddeti reyting ve tiraj aracı olarak kullanmaması gerekmektedir. Bu sebeple medyadaki şiddet öncelikle üzerine gidilmesi gereken bir konudur.

Son yıllarda şiddetin artması ile ilgili medyadaki görüş ve düşünceler okullar için de geçerli olmuştur. Okullar, bireylerin eğitilmesini üstlenen, toplumları değiştirip, dönüştüren, geliştiren kurumlardır. Toplumda ne varsa okulda da o vardır veya okulda ne varsa toplumda da o olacaktır yargısından hareketle çocuğun sosyalleşip, toplumsallaşmasında okulun önemi olduğu gibi, toplumsal bozulmaların önlenbilmesinde de okullar çok önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun için okullar plân, program ve kuralların en iyi bir şekilde uygulandığı ortamlar olmalıdır.

Okullarda güvenlik sorunları, psikolojik, sosyolojik ve okul çevresindeki toplumsal olaylardan kaynaklandığı gibi yangın, deprem gibi okul binalarının yetersiz olduğu okulun fiziksel yapısıyla da ilgilidir. Işık'a (2004) göre, fiziksel ve psikolojik yönlerden öğrencilerin kendilerini rahat hissetmedikleri ortamlarda etkili eğitim ve öğretim gerçekleştirilememektedir. Okullarda fizikî ortamın

düzenlenmesine ilişkin ideal ölçütler ve standartlar henüz geliştirilememiştir (Türkmen, 2005). Bu bağlamda yapılan araştırmaları da incelediğimizde, okulların yardımcı hizmet birimlerinin olmadığı, elektrik tesisatlarının standartlara uygunluğunun, koruyucu bilgi ve levhaların olmadığı, tuvalet, koridor vb. yerlerin yeterince temizlenmediği, temizlik görevlilerinin yetersiz olduğu, zemin kaplaması, havalandırması ve ışıklandırmasının yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bina yapımındaki denetimsizlikler ve bina tasarımında yetersizlikler nedeniyle gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde, okul binaları ve hastanelerde doğal afetlerin etkileri çok olmaktadır(Kişioğlu ve diğerleri, 2005). Örneğin 1 Mayıs 2003 tarihinde Bingöl'de meydana gelen depremde bir ilköğretim okulundaki 85 öğrenci ve 1 öğretmen hayatını yitirmiştir. 1 Mayıs 2003 Bingöl depreminde hayatını kaybeden 177 kişiden 86 tanesinin sadece bir okuldan olması üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir konudur.

Gelişmiş ülkelerde okul binalarının tasarımı, özel bir uzmanlık alanı olarak ele alınmış olmasına karşın Türkiye'de henüz bir uzmanlık alanı olarak gelişmemiştir. Son dönemlerde MEB tarafından tip proje geliştirme çalışmaları olmasına karşın, okul binaları halen genel olarak bu konuda devletçe geliştirilmiş bazı standart tip projelere göre yapılmaktadır (Işık, 2004).

İlköğretim Yasası gereği, okul binaları meyhane, kahvehane, bar gibi yerlerden en az 100 metre uzaklıkta olması gerekmektedir. Trafik güvenliği açısından sakıncalı olarak hala ana karayolunun üzerinde okullar bulunmaktadır. Uzmanlara göre, okul alanı çocuk başına 5 metrekare düşecek genişlikte olmalıdır. Okul bahçeleri öğrencilerin psikolojik gelişimleri açısından önemli mekânlar olup, bu alanların paralı park alanı olarak kullanılması oldukça düşündürücüdür.

Türkmen'e (2004) göre, öğrencinin fiziksel korunmasının yanında psikolojik ve sosyal korunmaları da değişen dünyanın bir gereksinimi olmuştur.

Okul güvenliği ile ilgili sorunlardan birisi de meslekî, teknik eğitim okulları ile çıraklık eğitim ve iş eğitim merkezlerinde yaşanan iş sağlığı ve güvenliği sorunlarıdır. İş sağlığı ve güvenliği sanayileşme sonrası ortaya çıkan, sağlıklı ve emniyetli bir çalışma ortamının hazırlanmasını amaçlayan çok önemli bir olgudur. Bir başka yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %65,6'sının iş güvenliği ile ilgili kendilerine yeterli bilgi verildiğini, %48,6'sı işyerinde uyarıcı levhaların bulunduğunu, %62,5'i iş yerinde ilkyardım için gerekli malzemelerin bulunduğunu ve %46,9'u iş kazası sonrasında uygulanacak ilkyardım ile ilgili kuralları bildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre iş yerlerinde öğrencilerin yaptığı stajlarda iş sağlığı ve güvenliği konularında da yeterli düzeyde olduğumuz söylenemez.

Bu nedenle okulların eğitimsel amaçlarında başarıya ulaşabilmesinde eğitimle ilgili şartların içinde Maslow'un motivasyon teorisinde belirttiği güvenlik ve emniyet ihtiyacının öğrenci, öğretmen, yönetici, veliler açısından karşılanması çok önemli bir faktördür

Maslow'a göre insan gereksinimlerini beş kategori altında inceleyebiliriz:

- 1) Fizyolojik ihtiyaçlar (açlık, susuzluk, barınma ve diğer vücut ihtiyaçları),
- 2) Güvenlik ve emniyet ihtiyacı,
- 3) Sosyal ihtiyaçlar (ait olma duygusu, sevgi, kabul görme ve arkadaşlık),
- 4) Kişinin kendine ve başkalarına olan saygısı
- 5) Kendini benliğini ortaya koyma ihtiyacı.

Yukarıda maddelerden birisi Maslow'a göre tam manasında tatmin edildiğinde, gerekli olan ikinci ihtiyaç ortaya çıkarak baskın hale gelmektedir (Lester ve diğerleri, 1983).

Bu nedenle, öğrencinin öğrenmeye güdülenebilmesi için, alt basamaklardaki, fizyolojik, sosyal ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. (Millî Eğitim Dergisi 2007).

Tüm bu gerçeklerden yola çıkarak okullar güvenliği artırılmış eğitim ortamları haline dönüştürülmelidir. Bu amaçla ilk önce okullardaki güvenlik durumunun ortaya konması ve okul güvenliklerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı'nın, Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Stratejisi ve Eylem Planı (2006-2011+) içinde yer alan "IV.2. Güvenliği Artırılmış Eğitim Ortamları" ve yine MEB 2007-2013 Çalışma Programı'nda "5.6. Sosyal Bir Kurum Olarak Okulda Güvenlik Model Çalışması" konularına da kaynak oluşturmak üzere "Okulda Güvenlik Sorununa Yol Açan Etkenlerin Belirlenmesi" bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Açık ve seçik tanımlanmış ve neler yapılacağı belli olan araştırma problemi, araştırma için iyi bir başlangıçtır (Karasar,2003). Bu nedenle araştırmada, “Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Siber Zorbalık ve Okul Güvenliğine İlişkin Görüşleri Nelerdir?” sorusuna yönelik durum çalışması yapılacaktır.

1.3. Alt Problemler

1. Okulunuzun fiziki ve mimari yapılarının risk analizi nasıldır?
2. Okul yönetimi kapsamında kriz yönetimi ve risk yönetimi konularda farkındalığı nasıl sağlanmaktadır?
3. Okulunuzda yaşanan akran zorbalığının durumunu nasıldır?
4. Daha önce siber akran zorbalığına maruz kalma/uygulama durumu nasıldır?
5. Siber zorbalık ve fiziki güvenliğin bilgi ve farkındalığı nasıl artırılabilir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Günümüzde bilgi ve teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte bilgisayar ve teknolojik ürünlere bağlı iletişimler giderek hız kazanmaktadır. Bununla beraber bireyler iletişim, öğrenme ve eğlenceye olan ihtiyaçları karşılamak için kullandıkları yöntemler değişkenlik göstermektedir. Bu yenilikler bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşmamızı, ticari ilişkiler vb. gibi insanların yaşamlarını kolaylaştırıcı fırsatlardandır. Teknoloji alanındaki bu gelişmeler çocukların oyunları, öğrencilerin ödevleri, yetişkinlerin çalışma yaşamlarında değişiklik yaratan internet ve bilgisayar gibi teknoloji ürünleri, başka teknolojik ürünlerin yaşamımıza girişinde olduğu gibi yararlarını ve zararlarını yanında getirmektedir. Gençlerin okul dönemlerinde

teknolojiyi yoğun ve hatalı kullanmaları sonucunda yeni bir zorbalık biçimi olan siber zorbalık ortaya çıkmıştır.

Gençlerin öğrenme dönemlerinde zamanlarını büyük bir kısmını okulda geçirmektedirler. Okul, eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği, gelişmiş bir toplum yaratmak için çabalayan bir kurumdur. Bu bağlamda bakıldığında, okul öğrencilere çok yönlü destek sağlayarak onları alır yetiştirir, geleceğe hazırlar ve topluma sunar.

Araştırmanın temel amacı, bu iki önemli konudan yola çıkarak Okulöncesi ve İlköğretim Kurumu Yöneticilerinin Siber zorbalık ve Okul Güvenliğine İlişkin karşılaştıkları problemlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bunları belirlerken alt hizmet alanlarından da faydalanmamız gerekmektedir.

Bu alt hizmet alanları şunlardır:

1. Okul
2. Öğretmen
3. İlköğretim
4. Okulöncesi
5. Zorbalık
6. Siber zorbalık
7. Yönetici
8. Güvenlik
9. Okul güvenliği

1.5. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma sonunda ortaya çıkacak bulgular KKTC'deki Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin yaşamış oldukları Siber Zorbalık ve Okul Güvenliğine İlişkin sorunlarının tekrar gözden geçirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonunda ortaya çıkan bulgular okul yöneticilerinin siber zorbalık ve okul güvenliği ilgili ne gibi sorunlarla karşılaştığının ortaya çıkarılması beklenmekte ve çıkan bu sonuçların alana katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bunların dışında, bu araştırmanın konuyla ilgili gelecekte yapılabilecek olan çalışmalara yol gösterici olması da umulmaktadır.

1.6. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin sorulara verdikleri cevapların samimi ve içten olduğu kabul edilmektedir.
2. Araştırmada yer alan grubun evreni temsil eder nitelikte olduğu ve araştırma boyunca önyargılı hareket etmedikleri kabul edilmektedir.
3. İlgili literatür taraması sonucu elde edilen bilgilerin yeterli olduğu düşünülmektedir.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma, veri toplama aracı olarak kullanılan nitel araştırma tekniklerinden anket tekniği ile sınırlıdır.
- 2.Bu araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan okulöncesi ve ilköğretim okulları ile sınırlıdır.
- 3.Bu araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
4. Bu çalışma araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Metinde sık sık kullanılan, anlamının bilinmesi, okuyucuya 'uygun' bir bakış kazandıracak nitelikte görülen bazı terimler burada tanımlanmıştır (Karasar, 1994).

Okul: Okul her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer olarak tanımlanmaktadır(TDK).

Zorbalık: Başkaları üzerinde egemenlik empoze etmek için zorlama, güç kullanma, zorlama vb. gibi davranışların uygulanmasıdır.

Siber Zorbalık: Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak birey veya grubun mağdura bilinçli bir biçimde tehdit ve korkutma amaçlı resim veya mesajların gönderilmesidir

Ortaokul: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 12-14 yaşları arasında çocukların devam ettiği eğitim kurumu türüdür. Bu eğitim, zorunlu 15 yaş eğitimi çağı içerisinde yer almaktadır(mebnet.net).

Yönetici: Ortaokul ve liselerde görev yapan müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarını tanımlamaktadır.

Güvenlik: Toplum yaşamında belirlenmiş kuralların aksamadan yürütmesiyle bireylerin isteklerinin güven altında olduğuna inanarak korkusuzca yaşayabilmesi (TDK).

Güvenli Okul: Öğretmenlerin ve öğrencilerin fiziksel ve psikolojik zarar görme korkusu yaşamadan, özgür bir ortamda öğrendikleri ve öğrettikleri düzenli ve amaçlı yerlerdir.

Şiddet: Saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimi olup, bu anlamda şiddet, kişiye yönlendirilmiş, kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı eylemlerdir. (Tutar, 2004).

Öğretmen: Lise ve ortaokullarda görev yapan öğretmenleri tanımlamaktadır.

Aile: Bir çocuğu koruyan, işlerine bakan ve her türlü davranışından sorumlu kimseye veli denir (TDK).

1.9. Kısaltmalar

TC	Türkiye Cumhuriyeti
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OÖ	Okulöncesi
İ	İlköğretim

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim Tanımı ve Kapsamı

2.1.1. Eğitimin Tanımı

Eğitimin, bireylerin ve toplumun değişen, gelişen ihtiyaçlarına yönelik olarak, daha etkili nasıl verilebileceği sürekli tartışılan bir konudur. Eğitimin tanımını inceleyecek olursak, farklı alanların farklı vizyonlarla aynı amacı işaret ettikleri farklı tanımlar ortaya çıkmaktadır. Bu tanımlar, her ne kadar, farklı söylemler ve kelimeler içeriyor olsalar da işaret ettikleri amaç hepsinde aynıdır. Buradan yola çıkacak olursak, sahip olunan bilginin gerektiğinde vakit kaybetmeden teoriden pratiğe çevirerek hedeflerine yönelik kullanılabilmesi kullanılabilir bilginin önemini göstermektedir.

Genç nesillerin toplum içerisinde yerlerini almaları için gerekli bilgi, davranış ve becerilen elde edilerek kişilik gelişmesine yardımcı olunmasını eğitim olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımda eğitimin nesilleri geleceğe hazırlama görevi ön plana çıkarılmaktadır. Ancak, burada eğitimi genç nesillerle sınırlandıramayız. Çünkü hayatın her aşamasında eğitime ihtiyaç vardır. Sadece bazı dönemler de bu faaliyetler içinde bulunduğumuz zamana göre önem kazanır ve öne çıkar.

Eğitim faaliyetleri için zaman bir sınırlama vesilesi olmadığı gibi mekân da bir sınırlama vesilesi olamaz. Yaşamın her anında olduğu gibi eğitim faaliyetlerinde de önem ve yoğunluklarda farklılıklar görülmektedir. Eğitim faaliyetlerinin ana unsuru olan okullar çocukların ve gençlerin geleceğe hazırlanma işlevini en yoğun şekilde üstlenerek eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Eğitim, belirli amaçlara ulaşmak için planlı halde yapılan etkinlikler dizgesidir. Yararlı eğitim uygulamalarından bahsetmemiz için, öncelikle düzenli ve planlı bir eğitim faaliyetlerinin bahsetmemiz gereklidir. Bir başka önemli husus, planlı bir şekilde devam eden eğitim faaliyetlerine katılan kişilerin başlangıç ve bitiş zamanları arasındaki davranışlarının incelenerek dikkate değer farklılaşmalarının olup olmadığının belirlenmesidir. Çünkü davranışlarda değişikliklere neden olmayan eğitim faaliyetlerinin yararından bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Eğitim, yaşantı yoluyla bilinçli olarak davranışlarında meydana getirdiği değişme sürecidir. Eğitim faaliyetine katılan bireylerin istekli olması ve ne tür bir faaliyete katıldıklarını ve bu faaliyetin sonucunda nelerin kazanılacağını bilmeleri önemli ve gereklidir. Bu bilinçli ve hedefi gören katılım, katılımcının davranışlarında beklenen değişikliklerin daha hızlı ve kolay gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Bu tanımlarda ise eğitimin bir göstergesi olarak davranışlarda meydana gelen değişiklikler alınmıştır. Ayrıca planlı ve bilinçli olarak gerçekleştirilen ve sonuçları değerlendirilebilen bir süreç olma özelliği vurgulanmaktadır.

2.1.2. Eğitimin Kapsamı ve Önemi

Hangi zaman diliminden, hangi coğrafyadan veya hangi canlı türünden bahsedilirse bahsedilsin eğitimin önemsiz olduğunu savunmak mümkün değildir. Çünkü eğitimin önemsiz olduğunu ispatlamanın yolu bilgiye ihtiyaç duyulmamasını gösterebilmekten geçer. En basit canlı türünden, en karmaşık canlı türü olan insana kadar her canlı zaman ve mekândan bağımsız olacak şekilde bilgiye ihtiyaç duyar. Bu da eğitim olgusunun canlıların yaşam süreçlerindeki önemini vurgulamaktadır.

Günümüz Türk Eğitim Sisteminin yasal dayanağı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'dur. Bu kanun Türk Milli Eğitim Sistemini okul öncesi eğitimi, ilköğretimi, orta öğretilimi, yükseköğretilimi kapsayan örgün eğitim ve örgün eğitim dışındaki planlı her türlü eğitim faaliyetlerini içeren yaygın eğitim olmak üzere iki bölüme ayırmaktadır (Erdoğan, 2008).

2.2. Yönetim

Yönetim; en basit tanımı ile örgütün insan ve madde kaynaklarının etkili olarak kullanılarak kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesini amaçlar (Becerikli, 2006). Yönetim insan topluluklarının belirli bir amacı elde etmek için fiziksel ve psikolojik olarak harekete geçirilmesidir. Bu yüzden çevresindekileri belirlenen hedefe ulaştırmak yöneticinin bilgi, beceri ve yeteneğine bağlıdır (Ergezer, 1995).

Bursalıoğlu'na (1982) göre "okul yönetimi, eğitim yönetiminin sınırlı bir alana uygulanmasıdır. Okul yönetiminin görevi okuldaki tüm insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanarak, okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Okul müdürünün bu görevi başarı ile yerine getirebilmesi, okulu bir roller sistemi olarak görmesine, davranışlarını her zaman ilişkili olduğu öğretmenler

ve diğer personelin rol ve beklentilerini de göz önünde tutarak ayarlanmasına bağlıdır.”

Başar'a (2001) göre ise “Okul yöneticisi, konumu itibariyle okulların başarısı ve etkililiği üzerinde, kritik öneme sahip faktörlerden birisidir. Okulun yönetim yapısı ve yöneticilerin özellikleri, eğitimin önemli bir değişkenidir. Etkili öğretim, yönetsel desteğe bağlıdır. Bu destek ve örgütün kalitesi, öğretmen davranışını etkilemektedir.”

2.3. Siber Zorbalık

Bireye bilgilere kolay ulaşma ve sağlıklı iletişim kurmalarını bilgi ve iletişim ürünü olan internet ve bilgisayar geniş kolaylıklar sunmaktadır. Bu açıdan baktığımızda günümüzde cep telefonu ve internet sabit telefonların yerini almakta ve kişiler internet üzerinden kolaylıkla yazılı ve sözlü mesajlar bırakabilmektedirler. İnternet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi insanların birbirleriyle olan iletişimini kolaylaştırırken, kişisel ve toplumsal hayatımıza yenilikler getirmiştir. Bu yenilikler bilgiye ulaşmamızı ve bilgi alışverişini hızlandırmakta, ekonomik ve ticari ilişkileri hızlandırmakta, eğitim imkânlarını ve arkadaş edinme yaşamlarını kolaylaştırıcı fırsatlardandır.

Çocukların oyunları, öğrencilerin ödevleri, yetişkin çalışmaları ve yaşamlarında farklılık yaratan bilgisayar ve internet teknolojileri, diğer teknoloji ürünlerinin hayatımıza girdiğinde olduğu gibi yararlarını ve zararlarını birlikte getirmiştir. Hinduja ve Patchin(2009), gençlerin interneti hatalı kullanmaya başladığını ve bu hatalı kullanım sonucunda sosyal ilişkilerde bozulmalar, okul başarılarında düşüklük devamsızlık, depresyon vb. ruh sağlığında bozulmaların meydana geldiğini belirtmiştir.

Teknoloji alanındaki gelişmeler ve teknolojinin gençler tarafından daha yaygın kullanılmaya başlanması, okullarda öğrencilerin göstermiş olduğu zorbalık davranışlarını teknolojiyi kullanarak gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle okullarda öğrenciler arasında yaşanan zorbalık türleri arasında “sanal zorbalık” adi verilen yeni bir zorbalık turu ortaya çıkmıştır.

2.3.1. Siber Zorbalığın Tanımı

Lacey(2007), siber zorbalığı elektronik iletişim araçlarıyla yapılan bir zorbalık olarak görmekte ve sosyal saldırganlığın bir biçimi şeklinde nitelendirmektedir. Siber zorbalık ya da sanal zorbalık, birey veya grup tarafından mağdura, bilinçli ve düzenli olarak, korkutma, tehdit ya da düşmanlık amaçlı resim veya mesaj yollanmasıdır. (Patchin ve Hinduja, 2006; Ybarra ve Mitchell, 2004a, 2004b; Willard, 2007).

Siber zorbalık tablet, bilgisayar, cep telefonları vb. teknoloji ürünleri vasıtasıyla ile yapılmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006). İnternet ortamında zorbalık yapan kişi, kurbanın kişisel sohbet odalarına, sosyal paylaşım sitelerine, web sitesine, duyuru panolarına; utandırıcı mesaj, açık saçık fotoğraf, onur kırıcı mesaj veya fotoğraf, iftira dolu posta, mesaj ve fotoğraf yollanmaktadır. Benzer şekilde, cep telefonu aracılığıyla kurbana resim, posta veya mesajlar kolaylıkla cep telefonu aracılığıyla yollanmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006). Fakat bu eylemin siber zorbalık olması için aşağıdaki ölçütleri taşıması gerekmektedir:

- ✓ Sürekli olmalı
- ✓ Sık sık tekrar etmeli
- ✓ Zarar verici olmalı
- ✓ Bilgisayar, Cep Telefonu, Tablet vb. gibi teknolojik ürünlerle tarafından yapılmalıdır.

2.3.2. İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık

Birçok araştırmacının yapmış olduğu araştırmaların sonucunda internet zorbalığın en önemli nedenlerinden birsinin internet başında geçirilen zaman olduğunun altını çizmektedir. Bu yüzden internet başında geçirilen zaman arttıkça siber zorbalığa maruz kalma o denli artmaktadır diyebiliriz.

2.3.3. Siber Zorbalık ve Cinsiyet

Siber zorbalık ve cinsiyetle alakalı literatürler incelendiğinde bazı katılımcılar kızların, bazıları ise erkelerin daha fazla siber zorbalık yaptığı ileri sürerken, bazıları ise siber zorbalığın cinsiyete bağlı olarak değişiklik göstermediğini öne sürmüşlerdir.

Ponsford(2007), kızların daha kendilerine anlatılan sırları sanal ortamda başkalarına açarak, bireyler hakkında dedikodu çıkarılması neden olmakta ve kişilerin gücenilmez oldukları şeklinde siber zorbalıkta bulunduklarını bildirmiştir. Başka bir araştırmacı yapmış olduğu araştırmasında kızların erkeklerle karşılaştırıldıklarında, hem daha çok siber zorbalık yaptığını hem de siber zorbalığa daha çok mağdur olduklarını tespit etmiştir(Camfield, 2008). Kızların siber zorbalığa daha çok uğramasını şöyle sıralanabilir(Hinduja ve Patchin, 2009).

- ✓ **Kızların sözel ifadeleri erkeklere göre daha güçlüdür.** Siber zorbalığın sözel metne dayalı olarak yapılmasından kızlar daha maruz kalabilirler.
- ✓ **Internet ortamında kızlar erkeklere göre daha fazla dedikodu ve söylenti çıkarmaktadır.** Bu durum bunların siber zorbalığa maruz kalmalarını arttırır.

2.3.4.Siber Zorbalıkta Yaşın Rolü

Siber zorbalık yaş ile sınırlandırılabilen bir zorbalık türü değildir. İlkokuldan başlayarak hemen hemen yetişkinliğe kadar her yaşa uzanabilmektedir. Siber zorbalık her yaş grubunda görülmesine rağmen bu konuyla alakalı yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu ergenler ve çocuklarla yapılmıştır. Siber zorbalıkta yaşın belirleyiciliği konusunda birçok araştırma yapılmış ve yaşın siber zorbalığa etkisi konusunda farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Yaş ve siber zorbalık arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasında ve siber zorbalığın önlenmesinde okullar bize önemli veriler elde etmemizi sağlayabilirler. Araştırmacıların siber zorbalığın yaş ile ilişkisi konusunda elde ettikleri bulguların bazıları şu şekildedir:

Araştırmacılar araştırmaların bir kısmında yaş ve siber zorbalık arasında manalı bir ilişkinin olmadığını belirtmişlerdir (Patchin ve Hinduja, 2006). Özellikle yedinci ve sekizinci sınıflarda siber zorba ve siber kurban olma üst seviyelere çıkmaktadır. Siber zorbalık en sık *ilköğretimin ikinci dönemlerine* görülmektedir. Bu nedenle ilköğretimin ikinci döneminde görev yapmakta olan okul yöneticileri, öğretmen ve danışmanların bu problemin bilincine vararak bu konuda önleyebilmeleri için gerekli eğitimleri almaları gerekmektedir.

2.3.5. Siber Zorbalık ile Okul Zorbalığı Arasındaki İlişki

Siber zorbalıkla alakalı araştırmalar incelendiğinde bazı araştırmacılar siber zorbalıkla okul zorbalığı arasında bir ilişki kurarken bazıları bir ilişki kuramamıştır. Okul zorbalığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. Okul Zorbalığı-Siber Zorbalık: Yapılan araştırmalar sonucunda siber zorbalık ile okul zorbalığı arasında bir ilişki kurulabilmiştir. Okul zorbalığı yapan öğrencilerin yarısından fazlasının internet ortamında diğer kişilere zorbalık yaptığını söylemiştir(Ybarra ve Mitchell, 2004). Okul zorbalığı yapan öğrencilerin %15'inin elektronik araçlar kullanarak diğerlerine zorbalık yaptıklarını belirtmiştir(Li, 2007).

2. Okul Zorbalığı Mağduru-Siber Zorbalık: Araştırmalar sonucunda okulda zorbalığa maruz kalan öğrencilerin dörtte birinin siber zorbalık yaptığını (Li, 2007), okul zorbalığı mağdurların %57'sinin internet ve cep telefonu kullanarak diğerlerine zorbalık yaptığını saptamışlardır. Ayrıca, okul zorbalığına maruz kalan kişilerin öç almak için internet ortamından kendisine zorbalık yapanlara siber zorbalık yapabileceklerini belirtilmiştir. Çünkü internet ortamı, okul zorbalığına maruz kalan kişilere kimliklerini gizleyerek siber zorbalık yapmalarına imkân sağlamaktadır. Böylece okul zorbalığı mağduru kişiler kendilerine zorbalık yapma fırsatı bulmuş olurlar.

3. Okul Zorbalığı Mağduru-Siber Mağdur: Okul zorbalığı mağdurlarının siber zorbalığa maruz kalma olasılıkları daha yüksektir. Çünkü yapılan bir araştırma da okul zorbalığı mağduru olan öğrencilerin %71'inde aynı zamanda sanal (internet, cep telefonu vb.) ortamda da mağdur oldukları ortaya çıkmıştır(Campfield, 2008).

Bu durumda akran zorbalığına maruz kalan kişiler potansiyel olarak risk gruplarıdır diyebiliriz.

4. Okul Zorbalığı- Siber Mağdur: Okul zorbalarının internet ortamında siber mağduru olabileceğini belirtmiştir(Raskauskas ve Stoltz, 2007). Okul zorbalarının %55'inin siber mağduru olduğu tespit edilmiştir(Ybarra ve Mitchell, 2004).

Okul Zorbalığıyla Siber Zorbalık Arasındaki Farklar

Okul Zorbalığı	Siber Zorbalık
Zorbalık yapan kişinin kimliği bellidir.	Siber zorba kimliğini gizleyebilir.
Daha çok okul ortamında görülür.	Siber zorba amacına iletişim araçlarının olduğu her yerden kolaylıkla ulaşabilir.
Taraflar arasında güç dengesizliği vardır.	Siber zorba mağdurlarına göre daha iyi bilgisayar kullanır
Bir kişi ya da küçük bir grup tarafından yapılır.	Siber zorba yaptığı eylemi daha büyük bir gruba ulaştırabilir.
Doğrudan fiziksel ve sözel yollarla gerçekleşir.	Siber zorba anlık mesajlaşma araçlarını kullanarak amacına ulaşabilir.

2.4.6. Siber Zorbalık Araçları

Siber zorbalar eylemlerini, internet ya da cep telefonu üzerinden dedikodu yapma, diğerlerinin kimliğini çalma, arkadaşlarını tehditle, onları aldatma, hakaret etme şeklinde belirtebilirler(Vandebosh ve diğerleri, 2006). Siber zorbalar elektronik araçlarla sanal ortamda kimliklerini kolayca gizleyebilmektedirler. Bu yüzden de e-

posta, cep telefonu ve teknolojik araçlarla siber zorbalık yapmaktadırlar(Slonje ve Smith, 2008). Siber zorbalığa maruz kalma olayının %33'unun değişik teknoloji araçlarıyla, %33'unun sohbet odalarında, %20'sinin e-posta aracılığıyla ve %13'ununde cep telefonu ile meydana geldiği tespit edilmiştir (Li, 2007). Bu sonuçlardan yola çıkarak siber zorbalık davranışının:

- ✓ Online(anlık) mesajlaşma
- ✓ Telefon
- ✓ Sohbet
- ✓ E-posta
- ✓ Sosyal Ağlar
- ✓ Bloglar
- ✓ Forumlar
- ✓ Web Siteleri

gibi iletişim araçları kullanılarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu iletişim araçlarıyla siber zorbalığın nasıl yapıldığını sıralayarak açıklayabiliriz:

2.4.6.1. Anlık Mesajlaşma

Anlık mesajlaşma, internet ortamında gerçekleştirilen iki ya da daha fazla kişi arasında iletişim kurulmasıdır. Daha da genişletecek olursak iki ya da daha fazla kişinin video kamera kullanarak görsel bir ortamda toplanmakta diyebiliriz. Anlık mesajlaşma, uzak mesafelerdeki kişilerle de kolaylıkla bağlantı sağlayabildiğinden dolayı gençler arasında da popüler olarak kullanılmaktadır. Kullanıcılar internet ortamında görüştüklerinden sahte kimlik alarak dedikodu çıkartabilir, hakaret vari, tehdit edici ve zararlı mesajlar gönderebilirler.

2.4.6.2. Telefon

Cep telefonu inşalarla iletişim kurmak, konuşmak ve mesajlaşmak için kullanılabilen bir iletişim aracıdır. Ancak başkalarına zarar vermek, hakaret etmek gibi kotu amaçlar içinde kullanılabilir. Cep telefonun çok geniş bir kullanım ve kullanıcı alanı vardır. bu yüzden siber zorbalarda içinde basitçe kullanılarak siber zorba aracı olurlar. Siber zorbalarda telefonla tehdit vari mesajlar atılabilir, izinsiz video ve fotoğraf paylaşabilirler.

2.4.6.3. Sohbet(Chat) Odaları

Sohbet, birçok kişinin bir araya gelerek etkileşimli olarak haberleşebildikleri programlara verilen genel bir addır. Sohbetin yani sıra kişilik birbirleriyle dosya paslaşabilirler. Mesajlarda genellikle klavye aracılığıyla yazılır. Bir konuyu konuşmak ve bilgi paylaşımı yapmak için kişilerin bir araya geldikleri sanal ortama da *sohbet odaları* denir. Bu sohbet odalarında herkes kimliğini basitçe gizleyebilir. Böylece siber zorba burada aklına gelen her şeyi yazabilir.

2.4.6.4. E-Posta

İnternetin en çok bilinen ve kullanılan uygulaması, anlık mesaj alma ve gönderme hizmetidir. E-posta ile dünyanın her yerinde interneti olan kişi ve kişilerle bağlantı kurulabilir. E-posta, bir ya da birçok kişiye es zamanlı olmayan bir şekilde mesaj göndererek iletişim kurmayı sağlar (Willard, 2007). E-posta, zarar verici ya da kırıncı mesajlar ile çok sayıda insana ulaşmayı sağlar. Siber zorbalarda, e-posta programının kapasitesiyle kısa zamanda çok fazla insana ulaşabilirler ve onları rahatsız edebilirler.

2.4.6.5. Sosyal Ağlar

Arkadaş gruplarının oluşması için kurulan sitelerdir. Bu siteler zorbalara, mağdurdan gerçek kimliklerini saklama imkânı vermekte ve siber zorbalar bu siteleri tehdit vb. materyalleri mağdurlara yollamak amacıyla kullanmaktadırlar.

2.4.6.6. Bloglar (Web Günlüğü)

Bloglar web siteleriyle forumların birleşmelerinden oluşurlar. Blog teknik bilgi gerektirmeden, kendi istedikleri şeyleri, kendi istedikleri gibi yazabilen insanların oluşturdukları günlüğe benzeyen web siteleridir. Siber zorbalar blogları bireyleri veya grupları utandırmak, onlarla alay etmek için kullanabilmektedirler(Bhat, 2008).

2.4.6.7. Forumlar

Forumlar, herhangi bir konu ile ilgilenen kişilerin o konu hakkında birbirleriyle tartışabildikleri, fikir alışverişinde bulunabildikleri, birbirlerinin sorunlarına çözüm önerileri sunabildikleri es zamanlı olmayan iletişim ortamıdır. Kişilerin forumlara katılabilmeleri için forum kurallarını kabul etmeleri ve ücretsiz bir şekilde üye olmaları gerekmektedir. Üyelik işlemi takma bir isimle de yapılabilir. Siber zorba bu form alanlarında arkadaşlık ilişkileri kurabilmektedir. Böylece siber zorba başkalarının düşünceleriyle alay edebilmekte, onlara zarar verici, aşağılayıcı ve tehdit edici mesajlar yollayabilmektedir.

2.4.6.8. Web Siteleri

Web siteleri kişilerin fotoğrafları izinsiz bir şekilde yüklenerek kişinin kusurlarının herkes tarafından görülmesi sağlanabilir. Siber zorbalar, başkalarının ilgisini çekmek için mağdurun kişisel bilgi, resim veya fotoğraflarını onu küçük düşürmek için kolayca paylaşabilirler.

2.5.Siber Zorbalığa Maruz Kalmanın Psikolojik Etkileri

Siber zorbalığın çocuk ve ergenler üzerindeki psikolojik etkileri konusunda çalışmalar yapılmakta fakat henüz yeterli değildir. Siber zorbalığa maruz kalan kişi hüsranlılık, kızgınlık ve üzüntü hissettikleri tespit edilmiştir(Hinduja ve Patchin, 2006). Siber zorbalığa maruz kalan çocuklar üzüntü ve korku gibi duyguları daha baskın hissettiklerini söylemişler, ayrıca yalnızlığa itelendikleri için konsantrasyon bozukluğu yaşadıkları nedeniyle okuldaki ders notlarında düşüş yaşadıklarını belirtmişlerdir (Beran ve Li, 2005).

Yaptıkları çalışmada, sanal ortamda maruz kaldığı siber zorbalığın sonucunda olumsuz etkilendiklerini ve bunun sonucunda aile ve sosyal çevresine bu davranışları yansıtması sonucunda iletişim bozukluğu yaşadıklarını ifade etmişlerdir(Patchin ve Hinduja, 2006). Zorbalığı yapan veya zorbalığa maruz kalan kurban rolünde olduğunu belirten ergenler de;

- Okul derslerinde düşmeler,
- Alkol kullanımı
- Sigara kullanımı vb. gibi davranışlar baş göstermektedirler(Ybarra Mitchell, 2004 a).

İnternette siber zorbalığa maruz kalan kişi de, sosyal durumlara karşı akıl almaz derecede korku duymalarına neden olmaktadır. (Juvonen ve Gross,2008). Arıcak(2009), siber zorbaların ve siber mağdurların, herhangi bir zorbalık yapmış veya zorbalığa mağdur kalmış kişilere göre daha fazla psikolojik rahatsızlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu psikolojik belirtiler düşmanca duygular ve psikotik belirtilerdir. Yapılan araştırmaların ortaya koymuş oldukları sonuçlara göre,

Siber zorbalığa maruz kalan kişilerde; Korku, stres, hayal kırıklığı, çok ciddi akademik, psikososyal ve yaşamsal problemleri baş göstermektedir.

Siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerde ise, okula gitmeme, okuldan kaçma, sigara kullanma, alkol kullanma, kullandıkları yasaklı maddeleri okula getirme gibi olumsuz davranışlara yol açmaktadır.

2.6. Siber Zorbaların Kişilik Özellikleri

Teknolojik eşyaları nasıl kullanacağını bilen ve onlara kolayca erişebilme imkânına sahip olan bireyler, siber zorbalık aracılığıyla güçlerini diğer bireylere kanıtlamaya daha eğilimlidirler(Walker, 2010). İnterneti yalnızca oyun aracı olarak görmenin, internet ortamında yaşananların gerçek yaşantıyı etkilemeyeceğini düşütülmesinin, karşı taraftaki bireylere istenilen şeyleri söyleme bulunduğu inanılmasının siber zorbalığa yol açmaktadır.

Kişileri siber zorbalığa iten nedenleri su şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Siber zorbalıkla mağdurlar üzerinde baskı kurmaya çalışmak
- ✓ Saygınlık görme isteği
- ✓ Fark edilme
- ✓ Gerçek yaşamda yapamadığı davranışları sanal ortamda yapma arzusu

- ✓ Okul zorbalığına göre yakalanmanın daha zor olması
- ✓ Kimlik gizleme kolaylığı
- ✓ Mağdurla yüz yüze iletişim kurma zorunluğunun olmaması

Buradan yola çıkacak olursak: okul zorbalığı yapan kişilerdeki görülen güç, kontrol altına alma, baskın olma vb. gibi karakteristik özelliklerin siber zorbalık yapanlarda da gözlendiği görülmektedir. Siber zorbanın kişilik özelliklerini sıralayacak olursak:

- ✓ Sanal ortamında kırıncı ve saldırgan davranırlar.
- ✓ İletişim araçlarının olduğu her yerden kolaylıkla amaçlarına ulaşabilirler.
- ✓ Baskı kurmak için sanal ortamdan yararlanırlar.
- ✓ Kimliklerini kolayca gizleyerek kolayca siber zorbalık yapabilirler.
- ✓ Öç alma duyguları fazladır.
- ✓ Bilgisayar vb. gibi teknolojik ürünleri kullanma da beceriklidirler.
- ✓ Okul yaşamları sıkıntılıdır. Bu yüzden ders notları da düşüktür.

2.7. Güvenlik Nedir?

Toplum yaşamında belirlenmiş kuralların aksamadan yürümesiyle bireylerin gereksinim ve isteklerinin güven altında olduğuna inanarak korkusuzca yaşayabilmesi (TDK) olarak tanımlanan güvenlik kavramı; kaynağını gerçekleştirmeyi yani canlı kalmak, sağlıklı yaşamak ve gelişmek ana güdüsünden alan ve hem ekonomik hem de sosyal güvenlik biçiminde ortaya çıkan toplumsal bir dürtüdür. (Baymur,1993).Güvenlik kavramı, insanoğlunun varoluşundan beri ihtiyaçlar hiyerarşisinin ve yaşama içgüdüsünün ilk basamaklarında yer almıştır. Bireyin iş hayatında başarı ve mutluluğa, sosyalleşmeye, hayatında daha üst basamağa çıkması için bireyin güvenlik ihtiyacının sağlanmasıyla doğru orantılıdır. Güvenlik

ihtiyacı karşılanmamış bir bireyin bunlara erişmesi düşünülemez.

2.8. Güvenlik Çeşitleri

Tüm sosyal olgularda olduğu gibi, güvenlik içinde tek bir tanım yapmak olanaksızdır. Ancak güvenlik, genel olarak düşünüldüğünde, fiziksel, sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutları olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenli bir ortam içinde yaşamı sürdürmek, her insanın en tabii ihtiyacıdır. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre de, fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelen en temel ihtiyaç güvenlik ihtiyacıdır. Kendini güvende hisseden insanlar diğer gereksinimlerini karşılamak için çaba harcarlar. Güvenlik kavramının bir bütün olarak değerlendirilmesi daha doğru bir yaklaşımdır. Çünkü güvenliği oluşturan temel unsurların her birinin birbirleriyle yakından ilişkisi vardır. Örneğin; fiziksel güvenlik sağlanmadan sosyal ve psikolojik güvenliği; ekonomik güvenliği sağlamadan ise fiziksel güvenliği sağlamak oldukça zordur. Toplum yaşamında, yaşamın sürdürülmesi açısından, insanların güvenliğinin sağlanması ve bireylerinde bunu hissetmesi, büyük önem taşımaktadır. Okullar bireylerin uzun süre toplu olarak bir arada bulundukları yerlerin başında gelmektedir. Okullar zorunlu olarak yaşamın önemli bir bölümünün geçirildiği her insanın yaşamında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle okullarda ki güvenliğin sağlanması ayrı bir önem taşımaktadır.

2.9. Okul Güvenliği

Güvenli ya da güvensiz okula ilişkin tam bir tanım yapmak için okul güvenliği kavramından yola çıkarak sonuca ulaşmak oldukça zordur. Çünkü okul güvenliği çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir(Bucher ve Manning,2003). Eğitim ve öğretim faaliyetleri sadece okullarda yeterli görülmemektedir. Akademik anlamda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleşebilmesi için

okulun güvenli ve tehlikesiz ortam olması önemlidir. Eğitim amaçlı yapılan faaliyetlerin şiddet, kaygı ve korkudan uzak hoş bir ortamda gerçekleştirildiği yer güvenli bir okuldur. Bu şartlarda oluşturulmuş her ortam öğrenci için özgüven ve kabul duygusunun hakim olduğu bir iklim sağlar. Buna karşılık literatürde okul güvenliğine yönelik farklı tanımlar yapılmıştır.

Güven ortamı oluşmuş okul; şiddet, kaygı ve zorbalıktan uzak bir biçimde davranışların iletildiği, sürekli destekleyici ve özenli bir şekilde uygulandığı bir yerdir (Mabie,2003). Wanat'a (1996) göre güvenli okul, okuldaki öğrencilerin, öğretmenlerin ve çalışan personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal yönden özgür, güvenli ve rahat hissettikleri yerdir. Stephans'a (1995) göre güvenli bir okul; öğrencilerin ve öğretmenlerin içten ve samimi bir ortamda şiddet ve zorbalık olmadan, karşılıklı olarak öğrenmek ve öğretmek istediklerini öğrenebilecekleri ve öğretebilecekleri sistemli ortamdır. Güvenli bir okul aynı zamanda, her çocuğun kabul gördüğü ve benimsendiği, devamlı ve adaletli bir şekilde uygulandığı, davranış beklentilerinin açıkça iletildiği bir okul iklimine sahip ortamdır. Güvenli bir okulda zorbalıklar az yaşanır. Yaşanan zorbalığın tolere edilebildiği, öğretmen ve okul yöneticilerinin zamanlarının büyük çoğunluğunu öğrenci ile ilgili eğitimsel görevlerine zaman ayırdıkları, okulun tüm fertleriyle kendini değerli ve öğrenmeye açık hissettiği okullar güvenli okullardır. (Caulfield,2000).Güvenli okullarda öğretmenler, öğrenciler ve yöneticiler fiziksel ve psikolojik zarar görme korkusu yaşamaz, kendilerini özgür hisseder öğrendikleri ve öğrettikleri düzenli ve amaçlıdır.

Güvenli okullar, üst düzeydeki etik standartlara model oluşturmayı hedefler. Bu okullarda öğrenme ve verimliliğe değer verilir, okuldaki öğrencilere olumlu mesajlar gönderirler ve okuldaki herkesten en iyi çabayı ve performansı göstermesi beklenir. Belirsiz akademik standartların neden olabileceği endişeyi açık, olumlu akademik beklentiler azaltır ve öğrencilerin öğrenmeye odaklanmalarını sağlar. (Stephens,1995). Güvenli okullar, öğrencilerin zenginleştirilmiş programlarda yer alan müfredat dışı etkinliklerden zevk alabilecekleri, akademik becerilerini en iyi biçimde geliştirebilecekleri ve rahat bir ortama imkân sağlar. (Wanat,1996).

Öğretim ortamında öğrenci, öğretmen, yöneticilerin ve okul çalışanlarının kendilerini güven içinde hissetmeleri etkili bir öğretim için büyük önem taşımaktadır. Çünkü kendilerini güvende hissetmeyen bireyler için etkili bir öğrenmeden bahsetmek zordur. Öncelikle öğrenciler, okullun her alanında kendilerini kendi evlerindeki gibi güven içinde hissetmeleri ve güven duymaları gerekir. Okullarda bu güvenli ortamın sağlanabilmesi için, okulların hedeflerine; hem yönetsel uygulamalar olarak hem de okuldaki kurallar olarak bu güvenli ortamı oluşturmayı almalıdırlar. Maslow'un güdülenme teorisine göre; kendisini güven içinde hissetmeyen bir öğrencinin öğrenmeye güdülenebilmesi de çok zor denebilir. Öğrenci güvenliği ve öğrenme birbirleriyle yakından ilişkilidir; kendilerini güvende hissetmeyen öğretmen ve öğrenciler için ne öğretme ne de öğrenme gerçekleşebilir. En üst düzeyde öğrenci başarısı oluşabilmesi için, öğrencilerin kendilerini öğrenme ortamlarında güvende hissetmeleri gerekmektedir.

2.10. Okul Güvenliği İle İlgili Teoriler

Okul güvenliğini açıklamaya yönelik çalışmalarda kontrol, okul iklimi ve sosyal çözülme olmak üzere okul güvenliğine ilişkin farklı açıklamalar getiren üç teori ön plana çıkmaktadır. (Welsh, Grene, Jenkins, 1999).

2.10.1. Kontrol Teorisi

Kontrol teorisi, okullarda şiddet olaylarının temelini toplumsal ve kültürel etkinliklerin zayıflığına bakarak açıklamaktadır. Okuldaki şiddet olaylarının nedenlerinden birisi toplumsal değerlerin aile ve okul gibi kurumlar tarafından çocuklara yeterince aktarılamamasıdır. Kontrol teorisine göre, güvenli okul ancak Geleneksel amaçlara bağlılık, Diğer kişilerin haklarına bağlılık, Toplumsal etkinliklere katılım ve Toplumsal normlara inanma koşullarının sağlanmasıyla gerçekleşebilir.(Welsh, 2000).

Yasalar ve kişilerin bireysel tercihlerine ilişkin alternatifler geleneksel değerlerden uzaklaşma durumunda bireylerin davranışlarını kontrol edecek araçlar konumundadır. Ancak geleneksel değerlerce desteklenmemesi durumunda yasalar ve bireysel tercihler her zaman istenene ya da olması gerekene yönlendirmeye ve ulaştırmaya yeterli olmamaktadır.

Bu teoriye göre, toplumsal kontrolü sağlamaya yönelik en önemli araç okuldur. Her bir öğrencinin belli bir kapasiteye sahip olduğuna inanmak önemlidir. Öğrenci okulda yetenekleri açısından başarısız olabilir ve bu başarısızlık da onun okula karşı yabancılaşmasına neden olabilir. Bu sebepten okullarda öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak etkinliklere önem verilmelidir. (Işık,2004).

2.10.2. Okul İklimi ve Teorisi

Okul iklimi teorisi; okul güvenliği ile, sağlıklı ve açık bir iklime sahip okul olmasıyla arasında doğru bir ilişki olduğunu kabul eder. Okul ne kadar sağlıklı ise o kadar açık iklime sahip ve o derece güvenlidir. Okulda olumsuz bir iklimin varlığı söz konusu ise, bu okulun güvenliği de o derece zayıf olacaktır.

Okulun iklimi, kabul edilebilir öğrenci davranışlarını belirleyen önemli unsurdur. Öğrencilerin suça ilişkin davranışların en önemli sebebi düşük başarı performansları ve düşük başarı beklentileridir. Çocukların çeşitli suçlara ilişkin davranışlarının en önemli nedenleri, okulla ilgili olanlarıdır. (Verdugo,1999).

Okul iklimini belirlemeye yarayan genel olarak kabul gören göstergeleri şöyle listelenmiştir:

- 1-Kuramaları uygulamaya özenli,
- 2-Vazife alma,
- 3-Standartlar,
- 4-Hediye ve Ödüller,
- 5-Örgütsel açıklık ve şeffaflık,
- 6-Dostça ilişkiler,
- 7-Liderlik

Sağlıksız örgütsel iklimin özellikleri ise Welsh (2000) tarafından aşağıdaki gibi listelenmiştir:

- 1-Düşük düzeyde yenilikler,
- 2-Yetersiz iş doyumunu,
- 3-Yabancılaşma,
- 4-Yaratıcılığın yokluğu,

5- İçinde bulunulan durumdan memnun olma ya da memnun görünme, daha iyiyi aramama

6-Birbirinin kopyası davranışların çokluğu,

7-Çalışanların kaygı düzeyinin yüksekliği.

Bu teorik çerçeveye göre okulun ancak olumlu bir iklime sahip olma durumu güvenlik için gereklidir. Bir başka deyişle, iklimi olumsuz olan okullar güvenlikten yoksun okullardır.

2.10.3. Toplumsal Çözülme Teorisi

Toplumsal çözülme teorisine göre, okul toplumun aynasıdır. Okulu içinde bulunduğu toplumdan farklı düşünmek yanlış bir davranıştır. Toplumsal çözülme teorisine göre, toplum ve ailelerin güvenli olması okulların daha güvenli olmasını destek olacaktır. Çünkü toplum güvenliği artı aile güvenliği eşittir okul güvenliğidir (O'Reilly ve Verdugo, 1999). Okulda meydana gelen suç ve şiddet olayları okulun içinde bulunduğu çevrenin yansımasıdır (Verdugo,1999).

Bu teori bize okulun içinde bulunduğu çevreden veya toplumdan bağımsız ele alınamayacağını ifade etmektedir. Okul, içinde bulunduğu toplumun bir parçasıdır. Toplumda meydana gelen her türlü olumsuz olay, okulu da aynı oranda etkileyecektir. Bir toplumdaki suç oranı ne kadar yüksek olan ise, o toplum içinde bulunan okuldaki suç oranı da aynı şekilde yüksek olacaktır.

Okulun güvenli bir yer olması için toplumun ve ailenin de güvenli yerler olmasına bağlıdır. Öğrencinin okuldaki yaşantısını aile ve arkadaş çevresinden edinmiş olduğu yaşantılar ve deneyimler etki edecektir. Çünkü öğrenci zamanının çok az bir kısmını okulda geçirmektedir. Bu yüzden okulun çevresindeki olayların, okula yansıması yüksek orandadır. Buna durumlara bakılarak toplumsal çözülme

teorisi toplum da var olan aksaklıkların ya da çözümlerin okula aynı şekil de yansıyacağı görüşünü temel alan bir teoridir. Sonuç olarak bu teoriye göre okulun için de yer aldığı toplumun güvenliği ile okulun güvenliği, birbirinden bağımsız olarak ele alınamaz.

2.11. Güvenli Okul Ortamının Nitelikleri

Uygun davranışları teşvik eden sosyal ve fiziksel çevre şartlarını güvenli okullar sağlarlar. Sosyal çevre ilkeleri, öğrencilerin ve yetişkinlerin uygun davranışlarını destekleyecek kuralları ve bunların uygulanmasını her türlü yardımı içerir. Fiziksel çevre ise, binayı ve okulun sorunları önleme yöntemlerini içerir.

Güvenli ve sorumlu okulların niteliklerinden birisi, okulun fiziksel çevresinin güvenliğini sağlaması ve öğrenciler üzerinde sorumluluk duygusunu destekleyen okul kurallarının işlenmesini sağlamasıdır(Dwyer,Osher,2000).

Güvenli bir okul ortamının bazı özellikleri şöyle sıralanabilir;

- 1-Okulda akademik başarıya odaklanılmıştır. Bütün bireylerin kendilerini huzurlu ve rahat hissettikleri bir atmosfer vardır.
- 2- Okul bina ve ekleri iyi bir şekilde korunur.
- 3- Öğrenci davranışları ile ilgili kurallar açık bir şekilde tanımlanmıştır. Bu kurallar öğrenciler arasında ayırım yapılmaksızın uygulanır. Şiddet, uyuşturucu, alkol ve sigara kullanımı ile öğrencilerin şiddet alternatifi davranışlarda bulunmasına, silah ve uyuşturucunun okula sokulmamasıyla ilgili disiplin politikaları okuldaki bütün bireyler tarafından bilinir.
- 4-Aileler öğrencilerinin okul içerisindeki ve dışındaki gelişimleri ile ilgilenirler. Okul-toplum arasındaki bağlar geliştirilir.
- 5- Öğrenciler ve personel için tehlike yaratabilecek durumlar açık ve

objektif bir şekilde incelenir, bu durumlara ilişkin bilgi toplanır ve sorunlar çözülmeye çalışılır. Güvenlik sorunları açık bir şekilde tartışılır.

6-Öğrencilerin okulda sorun yaratacak davranışları okul yönetimine rahatlıkla bildirmeleri sağlanır.

7- Bireysel farklılıklara saygı duyulur. Bütün öğrencilere etnik köken, cinsiyet, sosyal sınıf, din, ulus ve fiziki görünüş ayrımı yapılmadan eşit ve saygılı davranılır. Etnik ve kültürel ilişkileri arttırmalarına yardım edebilecek önleyici programlar uygulanır.

8- Öğrenci ve okul personeli arasında olumlu ilişkiler geliştirilir. Öğrenciler okul personeline ihtiyaçlarını, korkularını ve endişelerini rahatlıkla açıklarlar. İstismar ve ihmale uğramış öğrenciler için durumlarına uygun yönlendirmeler yapılır.

9- Bireysel ve psikolojik danışma, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetler gibi müfredat dışı etkinlikler düzenlenir.

10-Dürüstlük, iyilikseverlik, sorumluluk ve saygı gibi toplumsal kabul gören ortak değerlerin kazanılması sağlanır.

Yukarı da maddelerle sıralanan güvenli okul özellikleri incelendiğimizde, konunun oldukça kapsamlı ve çok boyutlu olduğu görülmektedir. Olumlu bir okul iklimi ile güvenli okulun özelliklerinin ilişkili olduğu söylenebilir. Yukarıda ki sıralamada ve güvenli okulun özellikleri ile ilgili çalışmaların büyük bölümünde en önemli maddenin okul iklimi olduğu görülmektedir. Buna dayanarak şu sonuca varılabilir; güvenli okulu oluşturan unsurlarında okul iklimi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

2.12. Okul İklimi

Okul iklimini meydana getiren faktörler, okul sistemi içerisindeki bireylerin tutumları, duygu ve davranışlarıdır. Okulun ikliminin niteliği, bir okulu diğerinden ayıran ve okulun her bir üyesinin davranışını etkileyen okul içi çevresidir. Okul iklimi, öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler arasında etkileşimin biçimini belirleyen ve yazılı olmayan inançlar, değerler ve tutumları kapsar(Welsh,2000). Bir okulun iklimi, okulun kişiliği olarak düşünülürse; kişilik birey için ne ise, iklim de örgüt için odur (Hoy ve Miskel, 2010).

Okul iklimi, okulda bulunan insanların ortak algılarına dayalı olarak gelişim gösteren, onların davranışlarından etkilenen ve göreceli sürekliliği olan bir özellik olarak nitelendirilmektedir (Hoy,2003). Okuldaki ilişkilerin kalitesi okul kavramı olarak da tanımlanabilir. Okul iklimi kavramı kişilerarası etkileşimi, örgütsel ve öğretimsel boyutları içine alan çok yönlü bir kavramdır (Loukas, Suzuki ve Horton, 2006). Okul iklimi konusunda incelemeler yapan araştırmacılardan bazıları öğretmenlerin ilişkileri ve okul müdürünün liderlik stilleri üzerine yoğunlaşırken bazı araştırmacılar da okuldaki öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimleri ve diğer davranışları üzerine odaklanmışlardır.

Freiberg(1998), okul iklimini okulda güvenlik duygusu ve okul büyüklüğü şeklinde tanımlarken, Manning ve Saddlemire(1996) okul iklimini öğretmenlerin ve öğrencilerin güven ve saygı algısı olarak tanımlamışlardır (Marshall, 2008). Okul iklimi doğrudan okul güvenliğiyle ilişkili olarak tanımlanmıştır.

Okul iklimi, okul güvenliği için kurumsal ve bireysel sorumlulukları belirler. Okuldaki tüm kişilerarasındaki kabul edilebilir davranış parametreleri oluşturur(Welsh, 2000).

Okul ikliminin, okulun eğitim görevini gerçekleştirmesinde merkezi bir konumda olduğu söylenebilir. Çünkü okul ikliminin okulda şiddetin önlenmesi ve güvenli okul ortamının oluşturulması ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu anlamda Anderson (1998) yakın zamanlarda yapılan okul güvenliği araştırmalarını incelemiş ve okulun iç ikliminin okul topluluğunun güvenlik hissi üzerine anlamlı düzeyde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini bulmuştur (Hernandez ve Seem, 2004). Yüksek başarı beklentisi olumlu okul ikliminin özellikleri arasında sıralanmış, okulun güvenli ve disiplinli bir öğrenme ortamı sağlaması, düzenli bir fiziksel ortam ve okul dışı güçlerin desteği (Gonder ve Hymes,1994) gibi özelliklerin güvenli okulun özellikleri ile yakın ilişkili olduğu söylenebilir.

2.13. Güvenli Okul Ortamının Oluşturulmasında Okul iklimi

Okulun sağlıklı ve açık bir iklime sahip olmasıyla okulun güvenliği arasında doğrusal bir ilişki olduğunu kabul edilmektedir. Buna göre, bir okul ne kadar sağlıklı ve açık bir iklime sahipse o derece güvenli bir okuldur. Bir okulda olumsuz bir iklimin varlığı söz konusu ise, bu okulun güvenliği de o derecede zayıf olacaktır (Kütük, 2008). Hernandez ve Seem (2004), öğrencilerin şiddet davranışlarının tamamen okul iklimiyle ilişkili olduğunu açık veya örtük bir şekilde belirtmektedir.

Okul iklimi sadece okulda olumsuz davranışları açıklamakla kalmaz aynı zamanda müdahale ve önlemeyi de açıklar. Okul iklimi, okulda şiddeti ve buna okul düzeyinde katkıda bulunan veya engelleyen faktörleri belirlememize anlamlı düzeyde katkıda bulunarak daha uygun ve etkili müdahaleler yapılmasına yardımcı olur (Welsh, 2000).

Okulda şiddet ve okul iklimi arasındaki ilişki birçok araştırmada ortaya konmuştur. Bu araştırmalar olumlu okul ikliminin öğrenci başarısını ve okula uyumu artırdığını ve yabancılaşmayı azalttığını göstermektedir (Anderson, 1982; Hoy, 2003). Freiberg ve Stein (2003) göre okul iklimi okulun ruhudur ve bütün okul üyelerinin okulu sevip bağlanmalarını sağlayan en önemli unsurdur. Olumlu okul ikliminin özellikleri olan öğretmen desteği, sınıf içi aktivitelere ve kararlara katılım, akran bağlılığı, kuralların açıklığı, sınıf ve okulun düzenliliği gibi değişkenlerin öğrenci ve öğretmenlerin akademik başarıya adanmışlığı ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Brand ve diğ., 2003). Öğrencilere saygı duyulmasına önem verilen, öğrencilerin karar alma süreçlerine katıldığı, kuralların açık, tutarlı ve tarafsız olduğu okullarda daha düşük düzeyde şiddet görüldüğü belirtilmektedir (Gottfredson, 1985; Olweus, 2003; Orpinas ve Borne, 2006). Zorbalık olaylarına karışmayan öğrencilerin okul iklimi algılarının zorbalık yapan öğrencilerin algılarından daha olumlu olduğu bulunmuştur (Kartal ve Bilgin, 2009).

Gottfredson ve Gottfredson (1985) okul iklimiyle ilgili olan ve okul güvenliğini olumsuz etkileyen durumları şöyle sıralamaktadır:

1. Disiplin problemleri olan okullarda kurallar açık değildir ve tutarsız bir şekilde uygulanmaktadır;
2. öğrenci davranışlarına belirsiz veya dolaylı tepkiler verilmektedir;
3. öğretmenler ve yöneticiler öğrencilerin yanlış davranışlarına ilişkin olarak görüş ayrılığına düşmekte veya okul kurallarını tam olarak bilmemektedirler;
4. yanlış davranışlar göz ardı edilmektedir;
5. öğrenciler okulda kuralların uygulandığına inanmamaktadır.

Bunlara ilave olarak okul iklimini olumsuz etkileyerek okulda güvensiz bir

ortam oluşmasına neden olan diğer bazı faktörler;

- ✓ Okulun öğrenci sayısının fazlalığı,
- ✓ Öğretim kaynaklarının eksikliği,
- ✓ Okul yöneticileri ve okul öğretmenleri arasında işbirliğinin yetersiz oluşu,
- ✓ Aktif olmayan okul yöneticileridir (Welsh, 2000).

Bu araştırma sonuçlarının çocukların çeşitli olumsuz davranışlarının en önemli sebeplerinin, okulla ilgili olan nedenler olduğunu ileri sürmektedirler. Buna göre, öğrencilerin okuldaki düşük başarı performansı ve düşük başarı beklentileri onların olumsuz davranışlara yönelmelerine neden olmaktadır

Güvensiz bir iklime sahip okullarda, yöneticiler ve öğretmenler arasında iletişim eksikliği vardır ve sorun çözmede birlikte çalışmazlar. Olumsuz öğrenci davranışlarının yüksek düzeydedir. Kural ve ödüllendirme yapılarının belirsiz olduğu okullardır. Bunun yanında, öğrenciler aidiyet duygusu hissetmediği ve ihmal edildiğini hissettiği okullardır. Bunun tersine güvenli bir okulun iklimine sahip okullarda okul personeli arasında yüksek beklentiler, öğrencilere olumlu yaklaşım, düzenli bir okul ve sınıf ortamı, moral düzeyi yüksek olan öğrenciler ve okul personeli, öğrencilerle aktif bir şekilde ilgilenme ve öğrenciler arasında olumlu sosyal ilişkiler vardır (Hernandez ve Seem, 2004).

Güvenli okulun sahip olduğu temel özelliklerden biri okulun olumlu bir özelliğe sahip olmasıdır. Öğrencilerin zorbalık düzeylerindeki azalmalar okul ikliminin olumlu özellikler taşımasıyla yakından ilişkilidir. Yapılan araştırmalar (Brand ve diğ., 2003; Gottfredson ve Gottfredson, 1985; Welsh 2000) olumlu okul ikliminin öğrencilerin zorbalık davranışlarını azalttığını göstermektedir Bu araştırmalarda olumlu okul iklimin özellikleri olarak kabul edilen öğretmen

davranışlarının destekleyici, öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissettiği, başarıya eğimli öğrenme ortamının varlığı, akran ilişkilerinin olumlu olduğu okul ortamlarının öğrencilerin zorbalık davranışlarının azalmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul ikliminin açık ve sağlıklı olması, öğretmenler arasında mesleki profesyonel etkileşimler oluşmasına yardım eder ve öğretmenlerin akademik olarak yetkilendirilmesine güçlü bir vurgu yapar. Böylelikle okul iklimi okulun normatif ortamını şekillendirir ve öğretmen davranışlarını etkileyen kolektif yeterlik normları geliştirir. Öğretmenler öğretim sürecinde, öğrencilerin öğrenmesine yardım etmede etkili stratejiler belirleyebileceklerine ve bunları gerçekleştirebileceklerine inandıkları ve okul iklimi de onları desteklediği sürece, öğrenci performansını artırmak için daha fazla sorumluluk alırlar. Gündelik engellerden yılmazlar ve öğrenci öğrenmesini artırmak için amaçlı bir şekilde hareket ederler (Education Encyclopedia, 2009). Bu anlamda olumlu bir okul ikliminin öğrencilerin yanı sıra öğretmenleri, okul yöneticilerini ve bunlar arasındaki ilişkileri de olumlu yönde etkilediği ifade edilebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin çözümlemesi konularına yer verilmektedir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada KKTC'deki Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Siber Zorbalık ve Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla, nitel araştırma modelinde yürütülmüştür.

Konumuzda, nitel araştırma esenlerinden durum çalışması yöntemiyle araştırılmıştır. Durum çalışması, nitel bir araştırma deseni olup, bir veya birden fazla durumu kendi içerisinde ortam, zaman vb. şekilde sınırlandırarak bütüncül bir biçimde analiz etmemize olanak sağlar.

Herkes tarafında kabul edilen bir nitel araştırma tanımı oldukça zordur. Bunun sebebi ise nitel araştırma kavramının bir şemsiye kavramı olarak kullanılmasıdır. Bu şemsiye altında değişik disiplinlerle yakından ilişkili birçok kavramın yer almasıdır(Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmayı, nitel bilgi toplamak için gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemlerin kullanıldığı, doğal ortamda algıların ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik yapılan araştırma olarak tanımlayabiliriz (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bir ya da birden fazla durum çalışmalarının derinlemesine araştırılıp incelenmesine nitel araştırma olarak tanımlayabiliriz(Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmamızda nitel araştırma yönteminin görüşme tekniği kullanılmıştır. “Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin en belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmasıdır”(Kuş,2007). Nitel araştırma görüşme tekniğimizi kendi içerisinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflandırılabiliriz.

Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu görüşme tekniğimizde sorularımız daha önceden belirlenmekte ve belirlenen sorularımız eşliğinde veri toplamaya çalışılmaktadır. Kullanmış olduğumuz yarı yapılandırılmış yöntemimiz ne yapılandırılmamış görüşmeler kadar sert ne de yapılandırılmış olan görüşmeler kadar yumuşaktır (Karasar,2003). Bu yöntem ne yapılandırılmış görüşmeler kadar sert, ne de ve yapılandırılmamış görüşmeler kadar yumuşak değildir; ikisi görüşme arasında yer almaktadır. Araştırmacıya esneklik sağladığından dolayı görüşmemizde yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğimiz kullanılmıştır (Dağlı ve diğerleri, 2009).

3.2. Çalışma Grubu

KKTC Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarındaki Yöneticiler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan rapora göre; Genel Okulöncesi ve İlköğretim Dairesine bağlı okullarda görev yapmakta olan okulöncesi ve ilköğretim kurumlarındaki yöneticiler toplam araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır.

Derinlemesine çalışmaya imkân sağlayan amaçlı öğrenme zengin bilgiye sahip olunan düşünülen durumlarda kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Evrenin tamamına ulaşma imkânı olmadığından kartopu veya zincirleme örnekleme yolu tercih edilecektir. Süreç basit bir sorularla başlayarak: Bu konuda en çok bilgi sahibi veya kimler olabilir? Bu konuyla ilgili olarak kim veya kimlerle görüşmemizi tavsiye edersiniz? Görüşme yapılan yönetici bu sorulara verdikleri cevaplara göre yeni görüşmeciler belirlenmiştir. Süreç ilerledikçe araştırmanın örnekleme ortaya çıkmış ve görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmaya KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan okulöncesi ve ilköğretim kurumlarındaki 20. yöneticinin görüşüne başvurulmuştur.

3.3. Veri Toplama Süreci

Araştırma Bakanlık izni çıktıktan sonra, 12 Mayıs – 31 Mayıs 2016 tarihleri arasında katılımcıların müsait oldukları saatler belirlenip, müsait zamanda yöneticilerle yapılan görüşmeler yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırmada yöneticilerin okullarında yaşadıkları problemlere yönelik görüşlerin belirlenmesi amacıyla görüşmeler yapılmıştır.

3.4. Veri Toplam Aracı

Araştırmada yöneticilerin siber zorbalık ve okul güvenliğine yönelik görüşlerine başvurmak için yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda araştırmaya uygun bir giriş hazırlanmış ve giriş kısmını görüşülen kişinin kişisel bilgilerinin yazılmadığı kısa cevaplı sorular takip etmiştir. Daha sonra araştırmanın amacına göre hazırlanan siber zorbalık ve okul güvenliğine yönelik yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulara geçilmiştir. Veri toplama aracımız

olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğimize uygun görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formumuz tez danışmanımızca değerlendirilerek gerekli düzenlemeleri yapılarak iç geçerliliğini sağlamış ve son şekli ortaya konulmuştur. Dökümleri inceleyen iki uzman soruların açık ve anlaşılır olup olmadıklarını, ele alınmış olan konuyu tam olarak kapsayıp kapsamadığını, gerekli bilgileri elde etme olasılığını düşünerek kontrol etmişlerdir. İncelemeyi yapmış olan iki uzmanın % 90 oranında görüş birliği sağladıkları görülmüştür. Uzmanların yapmış olduğu çalışmanın sonucunda soru maddelerimiz geçerlikleri saptanmıştır. Nitel araştırmalardaki iç geçerlik kullanılan araç, gereç ya da yöntemle araştırmacının istediği veriyi ölçüp ölçemeyeceğine ilişkindir. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme sorularımızda istenilen veriyi elde edeceğimiz düşünülerek veri toplama aşamasına geçilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmamız sonucunda elde ettiğimiz bilgiler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde kullanılır. “Bu yöntemde amaç toplanan verileri açıklayabilecek ilişkilere ve kavramlara ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizinde veriler derinlemesine incelenir; ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilerek tanımlanır ve yorum yapılır. İçerik analizinde veriler dört aşamada analiz edilmektedir.

1. Verilerin Kodlanması: İçerik analizinin bu ilk aşamasında, her bir katılımcıya farklı numara verilerek görüşmenin dökümleri yapılır. Daha sonra katılımcılardan elde edilen bu veriler araştırmanın çerçevesi içerisinde incelenip bölümlere ayrılır. Kendi içinde anlamlı bütün oluşturularak ayrılan bu bölümler isimlendirilerek kodlanmışlardır.

Araştırmanın kavramsal çerçevesine ve görüşme sorularına dayanılarak hazırlanmış olan kod listesine, tüm verilerin incelenmesinin ardından son şekli verilmiştir. Elde edilen bütün veriler bu şekilde incelenip kodlandıktan sonra bir kod listesi oluşturulmuştur. Yapılan bu kodlamalar anahtar liste görevini görmüştür. Araştırmacı tarafından görüşme dökümleri ve kodlama anahtarları ayrı ayrı incelenerek gerekli düzenlemeleri yapılmıştır.

2. Temaların Bulunması: Bu aşamada ise verilerin kodlanması aşamasıdır. Burada belirlenen kodlar her biri ayrı kategori olarak kabul edilmiş ve ayrı temalar olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman (1994)'nın önermiş olduğu güvenilirlik formülü kullanılarak ortalama % 90 olarak hesaplanmıştır. Araştırmalar için güvenilirlik hesabının %70'in üzerinde çıkması güvenilir kabul edilir (Miles ve Huberman, 1994). Bizim araştırmamız için ettiğimiz sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmektedir.

3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Organize Edilmesi ve Tanımlanması: Bu aşamada katılımcıların görüşleri araştırmacı tarafından okuyup incelenerek okuyucuya uygun bir dilde okuyucuya sunulmaktadır. Görüşme notlarının hangi katılımcıya ait olduğunu göstermek maksadıyla da uygun dipnotlar kullanılmış ve katılımcıların sözleri tırnak işareti içinde gösterilmiştir. Daha sonra da tırnak içindeki notların hangi katılımcıya ait olduğunu göstermek için aşağıdaki gibi parantez içinde açıklamalarda kodlama sistemi verilmiştir:

ÖRNEK: “.....”(G:İ(1))

G: Görüşme;

Y: Yönetici

OÖ: Okul Öncesi

İ: İlköğretim

1: 1 Numaralı Katılımcı

4. Bulguların Yorumlanması: Bu son aşamada elde edilen bulguların araştırmacılar tarafından incelenerek yorumlanması ve bazı sonuçların açıklamaları yapılmıştır. Nitel araştırmanın belirtmiş olduğu aşamalardan yararlanılarak sonuçlar yorumlanmıştır. Sonuçların önemine binaen gerekli görülen yerlerde literatürlerle desteklenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlemeleri sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve yorumlarına yer verilmektedir.

1.Boyut: Okullarınızın Kısaca Fiziki ve Mimari Yapılarını İnceleyerek Risk Analizini Yapınız? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Araştırmanın birinci sorusuna ilişkin araştırmaya katılan 20 okul yöneticisinin görüşleri Tablo-4' de belirtilen oranlar ve temalar altında verilmiştir.

Tablo 1. Okullarınızın kısaca fiziki ve mimari yapılarını inceleyerek risk analizini yapınız? Düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

Tablo 1.1. Okulların Fiziki Yapıları

Temalar	Görüş belirten	%	Görüş belirtmeyen	%
Hizmet birimlerinin yetersizliği	13	65	7	35
Elektrik tesisatının uygunluğu	9	45	11	55
Koruyucu ve bilgi levha eksikliği	6	30	14	70
Okul temizliği	12	60	7	35
Zemin kaplamasının uygunluğu	10	50	10	50
Havalandırma yetersizliği	9	45	11	55

Hizmet Birimlerinin Yetersizliği: Okul yöneticilerinin görüşlerinin % 65'i hizmet birimlerinin eksikliği ile ilgili sıkıntı yaşandığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “*Şimdi burada hizmet birimleri dendiği zaman aklımıza en başta rehberlik hizmeti gelmektedir. Birincisi oda problemi var. Odamız mevcut fakat sayı olarak yetersizdir. Mesela ben öğrencime rehberlik için zaman ayırdığımda başka bir öğretmen arkadaşımızda kendi öğrencisine de zaman ayırmış olabiliyor. Böylece her ikimizde ayırmış olduğu zamanda dilimi çatışabiliyor. Bu yüzden görüşmelerimiz yarıda kalabiliyor. Ya da öğretmenimiz öğrencisine sorununu çözmeden demek zorunda kalabiliyor. Bu olay öğrencilerin gözünde öğretmenlerinin süreci yarıda bırakma veya yapmama hissi uyanması gibi sorunların ortaya çıkmasına neden oluyor. Aklımıza ilk gelen rehberlik odası olduğundan bunun üzerinde durmak istedim. Oda problemimiz ortadan kalkmış olsa öğretmenlerimiz kendilerini çocuklara rahatlıkla anlatmış olabilecekler. (G:İ.(1)).*” şeklinde

görüşlerini ifade ederek, bir odayı iki rehber öğretmen paylaştığını ve bunun yol açtığı sorunları belirtmektedir. Diğer bir yönetici ise, “Öğretmenlerimizi bazen danışma yapmak için düzgün ve sakin bir ortama ihtiyaçları oluyor. Bu da diğer öğretmenler tarafından rehber öğretmenlerin lüks peşinde koştuğu anlaşılabiliyor. Halbuki kimse ortamın insanı ne kadar rahatlatılabildiğini düşünmüyor. (G:O.(2)).” şeklinde ifade ederek düzgün bir ortamda danışma yapmanın faydalarını ve bundan dolayı da okulda yeterince anlaşılmadığını belirtmektedir. Başka bir yönetici ise, “Okulumuzda 2 tane rehber öğretmenimiz var ancak hiçbir öğretmenimizin ayrı ayrı odalarımız yok. Bazen bir odayı iki rehber öğretmen kullanmak zorunda kalıyor. Bu da yoğunluğa neden oluyor. İki rehber öğretmenin de aynı anda öğrencisi olması bu sıkıntı yaratıyor. Oda ayarlamada sıkıntı çektiğimiz oluyor(G:İ.(3))”. Şeklinde görüşünü ifade ederek yeterli oda olmamasının sıkıntıya düşmelerine neden olduğunu belirtmektedir.

Elektrik Tesisatının Uygunluğu: Okul yöneticilerinin görüşlerinin % 45’i elektrik kablolarının uygunluğu ile ilgili sıkıntı yaşandığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “elektrik kablolarının uygunluğu öğretmenlerimizin problemlerinden birisidir. Çünkü bilgisayar, okul zili vb. gibi okul gereçlerinin kablolarının dışarıda olması büyük bir tehlike içermektedir. Çünkü öğrencilerimizin yaşları küçük olduğunda kablolar dokunarak çarpılma oranları çok yüksek(G:İ.(2)).” şeklinde görüşlerini ifade ederek, elektrik kablolarının fiziki şartlara uygunluğunu ve bu sorunun yol açtığı sorunları belirtmektedir. Diğer bir yönetici ise, “Okulumuz bina olarak eski bir yapıya sahip olduğundan gerekli olan kablolarımız çok düzensiz bir şekilde yerleştirilmiş. Hatta tamir edilmesine rağmen

bazı yerlerinde kablolar tekrardan açığa çıkmıştır. Bu da öğrenciler için büyük bir risk oluşturmaktadır. Çünkü öğrenci kabloya takılıp düşebilir ya da düşme çıplak elle dokunup elektrik çarpmasına maruz kalabilir(G:OÖ.(8)).” şeklinde görüşlerini ifade etmektedir.

Koruyucu ve Bilgi Levha Eksikliği: Okul yöneticilerinin görüşlerinin %30'unun ile ilgili koruyucu ve bilgi levhalarının eksikliği ile ilgili sıkıntı yaşandığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, *“koruyucu ve bilgi levhalarının eksikliği öğrencilerimizi, öğretmenlerimizi, velilerimizi ve okul personelimiz için önemli bir husustur. Basit bir şekilde ifade edecek olursak okulumuzda bulunan çıkışları gösteren yeşil renkli levha çok önem taşımaktadır. Çünkü okulumuzda bulunan öğrencilerimiz yaş olarak küçük olduklarından dolayı yönlerini bulmada çok kolaylık sağlamaktadır(G:OÖ(1)).”* şeklinde görüşlerini ifade ederek, levha eksikliğinin yol açtığı sorunları belirtmektedir. Diğer bir yönetici ise, *“Okulumuzda bulunan acil durum levhaları büyük önem taşımaktadır. Yangın, sel vb. gibi acil durumlarda yapılması gerekenleri anlatan levhalar hayati önem taşımaktadır. Çünkü her insan panik halinde yapılması gerekli olan davranışları unutabilir. Bu levhalar sürekli olarak bizim, öğretmenlerimizin ve çalışan personelimizin göz önünde olduğundan hafızalarında kalıcı olarak yer etmesini sağlamaktadır. Böylece insan biraz soğukkanlı davranarak öğrencilerimize yardımcı olabilirler(G:O.(2)).”* şeklinde ifade ederek okul ortamında bulunan levhaların ne kadar önem olduğunun tekrar altını çizmektedir. Diğer bir yönetici ise, *“Okulumuz yakınlarında bulunan trafik levhaları soruna değinmektedir. Okulumuz okul öncesi bir kurum olduğundan dolayı öğrencilerimizin yaşları küçüktür. Bunlarda okula giriş çıkışlarda ya da servise*

binmelerde levha eksikliğinden dolayı oldukça sıkıntı yaşamaktadırlar. Yaşları küçük olduklarından dolayı daha fevri davranarak direk yola atlayabilmekte ve sürücülere zor anlar yaşatabilmektedirler(G:OÖ.(5)).’’ şeklinde ifade etmektedir.

Okul Temizliği: Okul yöneticilerinin görüşlerinin % 60’ının ile ilgili levhalarının eksikliği okul temizliği ile ilgili sıkıntı yaşandığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “*okul temizliği konusunda en önemli unsur okulumuzda çok sayıda öğrenci bulunduğu ve birbirleriyle etkilemiş halinde olduklarında dolayı bulaşıcı hastalıkların görülmesi ve yayılması oldukça kolaydır. Bunlar için çevresel faktörlerde su, hava, kapalı ortam kalitesi, çöp, tuvalet ve oyun alanları bulunmaktadır. Fakat okulumuza baktığımızda lavaboların durumları öğrencilerimiz ve öğretmenlerimiz için pek uygun değildir. Öğrencilerin lavabolarının boyları oldukça yüksektir. Bu yüzden öğrenciler yetişmekte zorlanmakta ve temiz tutamamaktadırlar(G:OÖ(7)).’’* şeklinde ifade ederek okul temizliğinin bulaşıcı hastalıklara yol açtığını belirtmektedir. Diğer bir yönetici ise, “*Okul temizliği konusunda dendiğin ilk aklıma tuvalet temizliği gelmektedir. Çünkü bütün hasatlıklar buradan yayılmaktadır. O yüzden her teneffüs sonrasında tuvaletlerimiz temizlenmekte ve ilaçlanmaktadır. Her lavaboya ait sabunlar kontrol edilmekte ve olmayan yerlere yerleştirilmektedir. Bozulan musluklarımız zaman kaybedilmeden tamir edilmektedir(G:İ.(5)).’’* şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “*Okulumuzdaki öğrenci yoğunluğundan dolayı okul koridorlarımızda öğrenciler fazla dolaşmakta buna bağlı olarak da çok tozlanmaktadır. Fakat personel eksikliğimizden dolayı hizmetimiz koridorlara yetişmemekte günlük bir defadan fazla silememektedir. Bu da öğrencilerimizin, öğretmenlerimizin bir anda tozlu*

kapalı bir ortamda kalarak çok çabuk hastalanmalarına sebep olmaktadır(G:OÖ.(6)).’’ şeklinde okul temizliğinin yol açtığı başka bir probleme dikkat çekmektedir.

Zemin Kaplamasının Uygunluğu: Okul yöneticilerinin görüşlerinin % 50’sinin zemin kaplamasının uygunluğu ile ilgili sıkıntı yaşandığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “ *Zemin kaplaması okulumuzdaki öğrencilerimiz için önemli bir konudur. Çünkü kaliteli yapılmamış bir zemin kaplaması temizlik yapılmasını güçleştirmekte ve rahatsız edici bir görüntüye sebep olmaktadır. Okulumuzda eski bir yapıya sahip olduğundan zeminimiz betonda bu da koridorlarda çok fazla toz olmasına ve sınıf içlerinde havasız kalınmasına neden olmaktadır. Öğrencilerimiz için öğrenme ortamı çok önemli olduğundan öğretmenlerimizin ders işleyişini zorlaştırmaktadır(G:İ.(9)).’’ şeklinde ifade ederek zemin kaplamasının ortaya çıkarttığı kirli ortamın ders işleyişini etkilediği sorununa dikkat çekmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okulumuzdaki okul öncesi eğitim verdiğinden dolayı öğrencilerin sınıf ve oyun ortamları çocuklara uygun halde dizayn edilmelidir. Okulumuzda renkli zemin kaplamasına sahip sınıflarımızın olması öğretmenlerimizi daha da rahatlatacak. Çünkü öğrencilere görsellikten yararlanarak sınıfta tutarak bilgi aşulamaları daha kolaylaşacaktır. Bizim okulumuzun sınıfları dar olduklarından ve sınıfımızın kalabalık olmasından dolayı böyle bir imkânımız yoktur. (G: OÖ.(8)).’’ şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okul binamız çok eski olduğundan dolayı zeminlerimiz aşınmış ve tozlanmış bir durumdadır. Bu da okul personelimizi çok rahatsız etmekte ve temizlik konusunda çok zorlanmalarına neden olmaktadır(G:İ.(1)).’’ şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okul*

binamız öğrencilerimize göre dizayn edildiğinden dolayı zeminler pvc kullanılarak yapılmıştır. bu da sınıflarımızın daha kolay temizlenmesine, daha kolay ısınmasına olanak sağlamaktadır. Hayliyle böyle bir ortamda ders işlemek ve ders dinlemek, hem öğretmenlerimizi hem de öğrencilerimizi çok rahatlatmaktadır(G:OÖ.(4)).” şeklinde ifade etmektedir.

Havalandırma Yetersizliği: Okul yöneticilerinin görüşlerinin %45’inin havalandırma yetersizliği ile ilgili sıkıntı yaşandığı şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri,“ *öğrencilerimizin yaşları küçük olduklarından dolayı teneffüs aralarında koşmakta ve terlemektedirler. Buda sınıf içerisinde rahatsız edici bir hal almaktadır. Okulumuz havalandırma sistemi olmadığından dolayı öğrenciler ders esnasında rahatsız olmakta ve odaklanamamalarına neden olmaktadır(G:İ.(9)).*” şeklinde ifade ederek havalandırmanın ders işleme ortamını etkilediği konusuna dikkat çekmektedir. Diğer bir yönetici ise,“ *Okulumuzda sınıfı içindeki pozitif hava dengelenmek için pencereler kullanılmakta bu da sıcak ve soğuk hava dengesi sağlanamadığından dolayı öğrencileri rahatsız etmektedir(G:İ.(5)).*” Şeklinde ifade ederek ortamdaki pozitif havanın dengelenmemesine dikkat çekmektedir.

Tablo 1.2. Okulların Mimari Yapıları

Temalar	Görüş belirten	%	Görüş belirtmeyen	%
Okulun mimari yapısı	15	75	5	25
Yangın merdiveni	10	50	10	50
Trafik güvenliği	9	45	15	55
Okul bahçesinin öğrenciye uygunluğu	11	55	9	45
Depreme dayanıklılığı	13	65	7	35

Okulun Mimari Yapısı: Okul yönetici görüşlerinin % 75'i okulların mimari yapıları ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “*öğrenme için en önemli mekân okullarımızdır. Okulumuzun öğrenci şartlarına uygunluğu bu konuda çok önem arz etmektedir. Fakat bizim okulumuz mimari yönden incelendiğinde yeni bir bina değildir. Eski bir bina olduğundan dolayı güçlendirilmiş olarak ayakta durmaktadır. Ancak risk devam etmektedir. Böyle bir ortamda ders yapmak ister istemez öğrenci ve öğretmenlerimizi tedirgin etmektedir (G.İ.(3)).*” şeklinde ifade ederek okul bina yapısı ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Diğer bir yönetici ise “*Okul binamız eski bir yapıya sahip olduğundan öğretmen ve öğrencilerimiz kışın ısınma problemi yaşamaktadırlar. Okulumuzda büyük odaların ikiye ayrılması biçiminde sınıflar oluşturulmuştur. Bu da öğretmenlerimizi ders esnasında rahatsız etmektedir. Duvar yalıtımları yapılmış olmadıklarından dolayı*

diğer sınıfa rahatlıkla ses geçmektedir. Diğer sınıfa ses geçtiğinde de öğrenciler kendi sınıflarındaki derslerini dinlemede sıkıntı yaşamaktadırlar (G:ÖÖ.(7)).’’ şeklinde ifade etmektedir.

Yangın Merdiveni: Okul yönetici görüşlerinin % 50’si okuldaki yangın merdivenleri ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “*Okulumuzdaki yangın merdiveni daha sonradan ekleme biçiminde binaya daha sonradan eklenmiş. Yangın merdivenimiz sonradan yapılmasına rağmen yıpranmış durumdadır. Tatbikatlarda öğrenciler tedirgin olmaktadır (G:İ.(8)).’’* şeklinde ifade ederek yangın merdiveni ile ilgili sıkıntıları işaret etmektedir. Diğer bir yönetici ise “*Okulumuz iki katlı bir yapıya sahip olduğundan dolayı yangın merdivenimiz dairesel yapıdadır. Fakat merdiven basamaklarının boyutu standartlara uygun değil daha geniş ve yüksektir. Öğrencilerimiz boy ve yaşlarına uygun değildir (G:İ.(1)).’’* şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “*Yangın merdiveni konusunda önlemleri yetersiz olarak değerlendiren okul müdürleri, maddi imkânsızlıklar nedeniyle binalara yangın merdivenleri yaptıramadıklarını, yangında dumanı algılayacak ve alarm verecek aygıtları binalara yerleştiremediklerini, bunların temini için Milli Eğitim Bakanlığı’ndan maddi yardım talep ettiklerini, fakat henüz bir cevap alamadıklarını ifade etmişlerdir(G:ÖÖ.(1)).’’* şeklinde ifade etmektedir.

Trafik Güvenliği: Okul yönetici görüşlerinin % 45’i okul çevresindeki trafik ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “*Okulumuz ana yola çok yakın olduğundan dolayı okul başlama ve bitiş saatlerinde okul önünde trafik durma noktasına gelmekte, korna seslerinden de öğrencilerimiz*

sıkıntı yaşamaktadır. Çünkü okul giriş kapısında tam bir kargaşa oluşmaktadır(G:OÖ.(5)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “Okulumuzdaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunu aileleri kendi arabalarıyla bırakıp almaktadır. Okulumuz çevresinde boş bir alan olmadığından dolayı okul giriş kapımızın önünde trafik çok sıkışmaktadır. Bazen velilerimiz trafikteki bu kargaşadan dolayı sinirlenmekte ve çok fazla kornaya basmaktadırlar. Okulumuzdaki öğrenciler küçük olduğundan korkmaktadırlar G:İ.(3)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okulumuz ana yol kenarındadır. Okul servislerimiz öğrencileri okulumuzun karşısında indirmektedir. Trafik hızlı ve kalabalık olarak ilerlediğinden öğrencilerin okula geçişi için yaya geçidi yetersiz kalmaktadır(G:OÖ.(4)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ En büyük sıkıntılarımızda birisidir. Çünkü okul çevremizde trafik işaret ve levhaları yetersiz kalmaktadır. Okul giriş ve çıkış saatlerindeki trafiği rahatlatmak için trafik işaret levhaları arttırılmalıdır. Çünkü öğrenme de en etkili sebeplerden birisi güvenli okul ortamıdır(G:İ.(1)).” şeklinde ifade etmektedir.

Okul Bahçesinin Öğrenciye Uygunluğu: Okul yönetici görüşlerinin % 55’i okul bahçesinin öğrenciye uygunluğu ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “ Okulumuzda okul öncesi eğitim verildiğinden dolayı okul bahçemizde küçük oyun parklarının olması gerekmektedir. Fakat okul bahçemiz küçük olduğundan dolayı bir tane küçük oyun parkımız vardır. Bu yüzden öğrenciler ders aralarında oyun alanında sıkıntı yaşamaktadırlar(G:OÖ.(6)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okul bahçemizin öğrenci sayısına göre hesaplanarak dizayn edilmiş olması gerekmektedir. Fakat okulumuzdaki öğrenci

sayısı fazla olduğundan dolayı bahçemizi bu şekilde düzenlemek imkânsızdır. Çünkü devlet okullarında belirlenen oran öğrenci başına ortalama 5 metrekaredir. Bizim de okul bahçemiz küçük olduğundan dolayı öğrenci başına 2 metrekare alan düşmektedir (G:İ.(2)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okulumuzun ana yola dayalı olduğundan dolayı öğretmenlerimiz araçlarını okul bahçesine park etmektedirler. Bu yüzden de öğrencilerin oyun alanları kısıtlanmaktadır. Hatta öğrenciler bahçede top oynarlarken öğretmenlerinin arabalarına yanlışlıkla zarar da verebilmektedirler(G:İ.(4)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ Okul hayata dair birtakım tutum, değer ve becerilerin kazanılacağı bir çevre olmalıdır. Çocukların çevreye duyarlı olmaları için de okul bahçeleri bunlara uygun bir mekân haline dönüştürülmelidir. Çünkü gelişmiş ülkelerde okul bahçeleri eğitim amaçlı düzenlenmişken bizim okulumuzda okul bahçemiz bunlardan biraz otopark olarak kullanılmaktadır(G:İ.(5)).” şeklinde ifade etmektedir.

Depreme Dayanıklılığı: Okul yönetici görüşlerinin % 65’i okul binasının depreme dayanıklılığı ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda okul yöneticilerinin görüşleri, “ *Okul binamız eski olduğunda dolayı restore edilerek güçlendirilmiştir. Fakat tam olarak depreme dayanıklı olduğu söylenemez. Çünkü bazı duvarda küçükte olsa çatlaklar meydana gelmektedir. Bu yüzden depremle alakalı risk hala devam etmektedir(G.OÖ.(11)).*” şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ *okulumuzda deprem için yapılan tatbikatlarda kaçış yollarımız çok dardır. Bu da öğrencilerin paniklemesine ve zarar görmelerine neden olabilmektedir. Hatta deprem tatbikatında küçük de olsa zarar gören öğrencilerimiz vardır(G:İ.(7)).*” şeklinde

ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, “ okul binamız çok eski olduğundan dolayı deprem olan dayanıklılığı oldukça azdır. Okullar güvenli eğitimin yapıldığı yerler olduğu için öğrencilerimiz kendilerini güvende hissedemediklerinden dolayı öğrenme konusunda ya da okula devamlılık konusunda sıkıntılar yaşamaktadırlar (G:İ.(5)). ” şeklinde ifade etmektedir.

2.Boyut: Okul Yönetimi Kapsamında Kriz Yönetimi ve Risk Yönetimi Konularında Farkındalığının Nasıl Sağlandığını Değerlendiriniz? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Araştırmanın ikinci sorusuna ilişkin araştırmaya katılan 30 okul yönetişinin görüşleri Tablo-5’te belirtilen oranlar ve temalar altında verilmiştir.

Tablo 2. Okul yönetimi kapsamında kriz yönetimi ve risk yönetimi konularında farkındalığının nasıl sağlandığını değerlendiriniz? Düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

Tablo 2.1. Okullarda Kriz ve Risk Yönetimi

Temalar	Görüş		Görüş	
	belirten	%	belirtmeyen	%
Temalar	n	%	Kısmen	%
Okul acil durum destek ekibi yetersizliği	9	45	11	55
Afet ve Acil durum planı	9	45	11	55

Okul acil durum destek ekibi yetersizliği: Okul yönetici görüşlerinin % 45'i okul acil durum destek ekibi ile ilgili sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, *"Okulda acil durum eylem planının amacı okuldaki risklerin belirlenerek azalmasını sağlamaktır. Fakat okulumuzda bunlara yönelik pek imkân sağlanamamaktadır. Çünkü buna ait eğitimler ve tatbikatlarımız az olmaktadır(G:O.(1))."* şeklinde ifade ederek acil durum eylem tatbikatının az yapıldığının altını çizmektedir. Diğer bir yönetici ise, *"Okulumuzdaki acil durum destek ekibine yardımcı olacak olan öğretmenlerimiz bu konuda eğitime tabii tutulmadıklarından dolayı bu konuya sahip çıkarak öğrencilerimizi çok bilgilendirememektedir. Bu nedenle de acil durum destek ekibimiz yetersiz kalmaktadır(G:İ(3))."* şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise, *"Okulumuzdaki acil durum destek ekibimiz şahsi olan problemlerini bu kurula taşıyarak üzerine düşen sorunluluğu yerine getirememektedir. Bu yüzden öğrencilerimiz bu konuda eksiklik yaşamaktadır(G:İ.(2))."* Şeklinde ifade ederek şahsi problemlerin unutulmadığın altını çizmektedir. Diğer bir yönetici ise, *"Okulumuzun acil durum destek ekibi okulumuzdaki mevcut imkânların belirlenmesi, tehlikelerin belirlenmesi, risklerin belirlenmesi, eksiklerin giderilmesi vb. gibi konularda pek faaliyet gösterememektedir(G.İ.(4))."* şeklinde ifade etmektedir.

Afet ve Acil Durum Planı: Okul yönetici görüşlerinin % 45'i acil eylem planı ile sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, *"Okulda acil durum eylem planının amacı okuldaki risklerin belirlenerek azalmasını sağlamaktır.*

Fakat okulumuzda bunlara yönelik pek imkân sağlanamamaktadır. Çünkü buna ait eğitimler ve tatbikatlarımız az olmaktadır(G:O.(1)).” şeklinde ifade ederek afet ve acil durum eylem tatbikatının az yapıldığı ile ilgili yaşadığı sıkıntıyı belirtmektedir. Diğer bir yönetici ise, “*Okulumuzda eylem planları okul afet ve acil durum yönetimi tarafından sürekli güncellenerek yenilikler aktarılmalıdır. Fakat okulumuzda okul afet ve acil durum yönetimi kurulu yıl içerisinde güncellenmeyerek yılbaşında belirlenen kurallarla uygulanarak devam etmektedir(G:OÖ.(2)).*” şeklinde ifade ederek eylem planlarının sürekli takip edilerek yeniliklerin güncellenmemesi ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir. Diğer bir yönetici ise, “*Okulumuz kendi fiziksel altyapı ve koşullarını göz önünde bulundurarak bir plan hazırlamalıdır. Fakat okulumuz çok eski olduğundan dolayı bunları göz önüne alarak bir plan hazırlamak zordur. Bu yüzden milli eğitimin vermiş olduğu planlar uygulanmaktadır(G.İ.(3)).*” şeklinde ifade etmektedir.

3.Boyut: Okulunuzda Yaşanan Akran Zorbalığı Durumunu Değerlendiriniz?

Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Araştırmanın üçüncü sorusuna ilişkin araştırmaya katılan 30 okul yönetişinin görüşleri Tablo-3'te belirtilen oranlar ve temalar altında verilmiştir.

Tablo 3. Okulunuzda yaşanan akran zorbalığını durumunu değerlendiriniz?

Düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

Tablo 3.1. Akran Zorbalığı Durumu

Temalar	Görüş		Görüş	
	belirten	%	belirtmeyen	%
Akran zorbalığı	12	60	8	40

Akran Zorbalığı: Okul yönetici görüşlerinin % 60'ı akran zorbalığı ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, "*Akran zorbalığı öğrenciler arasında çok sık görünen bir sıkıntıdır. Okulumuzda öğrenciler birbirleri ile çok sık kavga etmekte ve arkadaşlarını dışlamaktadır. Bu da dışlanan öğrencilerin derslerine yansımaktadır. Öğrenci kendini sınıftan soyutlamakta hatta okula bile gelmemektedir(G.İ.(1)).*" şeklinde ifade ederek öğrencinin gelecek

hayatına etkisinden bahsetmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Öğrencilerimiz arasında bu konu çokça görülmektedir. Çünkü öğrenciler teknolojiyi küçük yaşta kullanmaya başlayarak zamanlarının büyük kısmını orada harcamaktadır. Okulda anlaşılamadığı bir arkadaşını sosyal paylaşım sitelerinde alay konusu yapmakta ve onu toplumdan dışlamaktadır. Hatta bu konu yüzden okul değişikliği yapan öğrencimiz de olmuştur (G:İ.(2)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Akran zorbalığı öğrencilerimiz arasında en çok lakap takma olarak ortaya çıkmaktadır. Burada seçilen öğrenci de genellikle içine kapanık ve sessiz olan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da öğrenciyi çok küçük düşürmekte ve zihinsel olarak zedelemektedir(G.OÖ.(3)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Okulumuzda akran zorbalığı öğrenciler arasında engellenemeyen bir durumdur. Çünkü her öğrencinin kişisel yapısı farklıdır. Bu farklılıktan dolayı öğrenciler anlamadıklarına arkadaşına karşı eğer baskınlarsa o öğrenciyi dışlamakta ve oyunlara almamaktadırlar (G:OÖ.(4)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Okulumuzda akran zorbalığı öğrenciler arasında sosyal şiddet olarak açığa çıkmaktadır. Öğrenci diğer arkadaşını sürekli dışlamakta, oyunlara almamakta, onu dışlayarak yalnızlığa itmektedir. Bu da öğrencinin psikolojik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (G:İ.(5)).” şeklinde ifade ederek öğrencinin ruh sağlığının bozulmasına bile neden olabileceğinin altını çizmektedir.

4.Boyut: Daha Önce Siber Akran Zorbalığına Maruz Kalma/Uygulama İle İlgili Bir Durumun Varlığı Varsa Belirtiniz? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Araştırmanın üçüncü sorusuna ilişkin araştırmaya katılan 20 okul yöneticinin görüşleri Tablo-4 de verilmiştir.

4.Boyut: Daha Önce Siber Akran Zorbalığına Maruz Kalma/Uygulama İle İlgili Bir Durumun Varlığı Varsa Belirtiniz? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Tablo 4.1. Akran Zorbalığına Maruz Kalma/Uygulama

Temalar	Görüş		Görüş	
	belirten	%	belirtmeyen	%
Siber akran zorbalığına maruz kalma/uygulama	9	45	11	55

Siber Akran Zorbalığına Maruz Kalma/Uygulama: Okul yönetici görüşlerinin % 45'inin akran zorbalığına maruz kalma/uygulama ile sıkıntı yaşadıkları şeklindedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, "Akran zorbalığına maruz kalma öğrenciler arasında kaçınılmaz bir durumdur. Öğrencileri kendi aralarında bir problem yaşadıklarında hemen o arkadaşını sanal âlemden alay konusu yapmakta ve onun

siber akran zorbalığına maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu durumu fark eden öğrenci içine kapanarak psikolojik bunalıma girmektedir(G:İ.(7)).'' şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, "Günüümüz teknoloji çağı olduğundan öğrencilerin ellerinden teknolojik cihazlar düşmemektedir. Bu da arkadaşlarına siber zorbalık yaparak üstünlük kurmalarına olanak sağlamaktadır. Çünkü bu ortamda dedikodu çıkartarak üstünlük kurmak çok kolaydır(G:İ.(9)).'' şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, "Okulumuzda siber zorbalığa maruz kalma konusunda genelde teknolojik eşyalar etkili olmaktadır. Öğrenciler teneffüs aralarında birbirlerinin fotoğraflarını çekmekte ve photoshop kullanarak onları değişik şekillere büründürmektedirler. Bu da mağdur üzerinde psikolojik etkiler yaratmaktadır (G:İ.(6)).'' şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, "Siber akran zorbalığı genellikle sosyal ve duygusal problem yaşayan, yalnız olan öğrenciler üzerinde uygulanmaktadır. Buna maruz kalan öğrenciler düşük özsaygıya ve hayal kırıklığına uğramalarına neden olmaktadır (G.OÖ.(4)).'' şeklinde ifade etmektedir.

5.Boyut: Siber Zorbalık Konusunda Bilgi ve Farkındalığın Nasıl Arttırılabileceğini Kısaca Belirtiniz? Düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

Araştırmanın üçüncü sorusuna ilişkin araştırmaya katılan 20 okul yöneticinin görüşleri Tablo-5'te aşağıda belirtilen oranlar ve temalar altında verilmiştir.

5.Boyut: Siber Zorbalık Konusunda Bilgi ve Farkındalığın Nasıl Arttırılabileceğini Kısaca Belirtiniz? Düşüncelerinizi açıklayabilir misiniz?

Tablo.5.1.Bilgi ve Farkındalığı Arttırma

Temalar	Görüş belirten	%	Görüş belirtmeyen	%
Arabuluculuk yöntemi	17	85	3	15
İletişim becerileri artırma programları oluşturma	10	50	10	50
Grup rehberliği yapma	16	80	4	20
Aile eğitimi programı	15	75	5	25
Öğretmen ve aile işbirliği	14	70	6	30

Arabuluculuk Yöntemi: Okul yöneticilerinin % 85'i akran zorbalığında bilgi ve farkındalığın arttırılması için arabuluculuk yönteminin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, “Akran zorbalığında arabuluculuk yöntemi öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiği gözlenmiştir. Bu yüzden farkındalık sağlamada etkili bir yöntemdir(G:İ.(7)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Akran arabuluculuk yöntemi otoriteyi problem dışında bıraktığı için çözüm becerileri sadece öğrenciler arasında gelişim sağlamaktadır. Bunu

deneyimleyerek öğrenmek farkındalığın gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır(G:OÖ.(5)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, *“Okulumuzdaki öğrencilerin kişilik özellikleri göz önüne alındığında arabuluculuk yöntemi daha etkili olmaktadır. Bu yöntemle tarafların göremedikleri hususlar onlara gösterilerek farkındalıkları arttırılmaktadır. Bu da taraflar arasındaki diyalogu da geliştirmektedir(G:OÖ.(4)).*” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, *“Arabuluculuk yöntemi öğrencilerin yanlışlıklarını farkına varmalarına ve kendilerini anlamalarında çok etkili bir yöntemdir. Bu yöntem sayesinde öğrenciler arasındaki ilişkiler sağlıklı hale gelmekte, siber zorbalık farkındalığı artmakta ve akran zorbalığı azalmaktadır(G:İ.Ö.(3)).*” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, *“Arabuluculuk yöntemi tamamen tarafsız, ön yargıdan uzak bir yöntemdir. Bu yöntem sayesinde sorunları tartışma ve çözüm bulma daha da kolaylaşmaktadır. Böylece öğrencilerimizin iletişim becerileri ve akran zorbalığı farkındalıkları artmaktadır(G:OÖ.(9)).*” şeklinde ifade etmektedir.

İletişim Becerileri Arttırma Programları Oluşturma: Okul yöneticilerinin % 50’si akran zorbalığında bilgi ve farkındalığın arttırılması için iletişim becerileri arttırma programı oluşturulması ön görmektedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, *“Akran zorbalığının kaynağına bakıldığında iletişim becerilerinin eksikliği veya azlığı görülmektedir. İletişim becerilerini arttırmak akran zorbalığını düşürecektir (G:İ.(2)).*” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, *“Akran zorbalığının büyük bir çoğunluğu iletişim becerilerindeki eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden iletişim becerileri arttırma programlarından faydalanarak akran zorbalığı farkındalığı arttırılmaktadır(G:OÖ.(6)).*” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi

ise, “ Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin özgüvenlerini kazanmalarını için öncelikle sağlıklı bir iletişim ortamı oluşturulmalıdır. Çünkü sağlıklı iletişim sayesinde birçok problem kolaylıkla halledilebilmektedir. Bu yüzden iletişim becerileri artırma programlarına önem verilmelidir(G.İ.(1)). ” şeklinde ifade etmektedir.

Grup Rehberliği Yapma: Okul yöneticilerinin % 80’i akran zorbalığında bilgi ve farkındalığın artırılması için grup rehberliği yapma yönteminin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, “Akran zorbalığına maruz kalma veya akran zorbalığında bulunma davranışlarına göre yapılan grup rehberliklerindeki paylaşımlar farkındalığın yanı sıra empati gücünü de artırır(G.İ.(2)). ” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Grup rehberliğinde akrandan gelen paylaşımlar direnci kırdığı için farkındalığın oluşum sürecini hızlandırmaktadır. Bu yöntemi etkili görmekteyiz(G.İ.(7)). ” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Grup rehberliğinde rehber öğretmenlerimiz önemli rol oynamaktadır. Öğretmenlerimiz grup rehberliği sayesinde öğrencilerimizin farkındalıklarını arttırarak akran zorbalığını azaltmaktadır(G:OÖ.(5)). ” ekinde ifade etmektedir.

Aile Eğitimi Programı: Okul yöneticilerinin % 75’i akran zorbalığında bilgi ve farkındalığın artırılması için aile eğitimi programlarının arttırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, “Günümüzde her geçen gün parçalanmış ailelerin oranı artmaktadır. Ailenin parçalanmış olma durumunun çocuklar üzerindeki etkisi çok daha şiddetli olmaktadır. Bunu dışa vurma yöntemi öfke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepten ötürü aile eğitim programlarının arttırılması ebeveyn çocuk ilişkisinin daha sağlıklı olmasını sağlamak akran zorbalığını azaltacaktır ve farkındalığı yükseltecektir(G:OÖ.(6)). ” şeklinde ifade

etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Öğrencileri zorbalığa iten sebeplerin basında aile içinde yaşanan iletişim problemleridir. Çünkü öğrenci aile içindeki problemlerini okuldaki arkadaşlarına kolayca yansıtabilmektedir. bu da öğrenciyi zorbalığa itmektedir. Zorbalık sayesinde öğrenci içindeki sıkıntıları dışa vurmaktadır. Bu yüzden aile içi eğitim programı çok önemlidir(G:İ.(8)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Aile eğitimin temel noktası olduğundan dolayı herşey aile içerisinde başlamaktadır. Bu yüzden aile içindeki problemler halledildiğinde genel olarak problemlerde azalmış olacaktır. Çünkü ebeveynleri en çok aile içinde yaşanan anne-baba ya da çocuk-aile arasındaki iletişim bozukluğu etkilemektedir. Aile eğitim problemleri sayesinde bu sorunlara çözüm bulunmaktadır(G:İ.(2)).” şeklinde ifade etmektedir.

Öğretmen ve Aile İşbirliği: Okul yöneticilerinin % 70’i akran zorbalığında bilgi ve farkındalığın arttırılması için okul yöntemi ve öğretmen işbirliğinin arttırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri, “ Aileler kadar öğretmenlerimizde öğrencilerle zaman geçirmektedirler. Bu yüzden öğrencileri daha iyi tanıyabilmektedirler. Rehber veya sınıf öğretmenleri sayesinde öğrencinin problemleri kolayca belirlenebilmekte ve aileler ile yapılan işbirliği sayesinde problemler kolayca çözülebilmektedir (G:İ.(1)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Aile öğrenciyi güdülemede birinci faktördür. Daha sonra öğretmenleri gelmektedir. Öğretmen-aile işbirliği sayesinde öğrencinin sorunlarına kolayca çözüm bulunabilmektedir(G:İ.(9)).” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, “Öğrencilerimiz yaşları küçük olduğundan bazen öğretmenleri iletişim kurmakta zorlanabiliyorlar. Bu yüzden tek çözüm ailelerle kontak kurmak kalıyor. Çünkü öğrenciyi aileden başka kimse tanıyamaz. Bu yüzden aile öğretmen işbirliği

çok önemlidir(G:OÖ.(5)).'' şeklinde ifade etmektedir. Diğer yöneticisi ise, "Okulöncesi eğitim öğrenciler için geçiş ve ısınma yeridir. Çünkü okulöncesi eğitim okulun ilk basamağıdır. Bu sebepten dolayı temelin sağlama atılması ve öğrencinin okulla bağının daha sıkı kurulması gereklidir. Bu yüzden aile ve öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Çünkü öğrencilerle aile ve öğretmenleri kadar zaman geçiren başka kimse yoktur(G:OÖ.(11)).'' şeklinde ifade etmektedir.

4.2. Tartışma

1.Boyut: Okullarınızın Kısaca Fiziki ve Mimari Yapılarını İnceleyerek Risk Analizini Yapınız? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerinin büyük çoğunluğunun okulların fiziki yapıları ile ilgili problemler yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bunun en başınca hizmet birimlerinin eksikliği (%65) gelmektedir. Ayrıca hizmet birimlerinin eksikliğinden dolayı rehber öğretmenler bir odayı iki kişi aynı anda kullanmak zorunda kaldıklarını, bu durumun da öğrenci görüşmelerinin akışını engellediğini belirtmektedir. Yapılan araştırmalarda okullardaki hizmet birimlerinin (rehberlik hizmetleri) kalitesinin artırılması için alt yapılarının yeterli hale getirilmesi gerektiği belirtilmektedirler (Nazlı, 2007). Hizmet birimleri ile alakalı yapılan birçok araştırma vardır. Bu araştırmalara göre, PDR danışmanın oda eksikliği, ihtiyaç duyduğu araç-gereçlerin temin edilmemesi ve rehberlik için uygun mekân şartlarının yerine getirilememesi gibi birçok problemle karşılaşmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerinin (%45) bir kısmı da elektrik tesisatının uygunluğu konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedirler. Okulöncesi eğitim kurumu yöneticileri daha çok öğrencilerinin çıplak elle kablolar dokunarak zarar görmelerinden korkmaktadır. İlköğretim kurumu yöneticileri ise, açıkta düzensiz bir şekilde yayılmış olan zil vb. araç gereç kablolarının okul düzenini bozduğunda dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalara göre, okul içinde düzenmiş bir biçimde yapılmış olan kabloların öğrenciler için büyük bir risk oluşturduğu kanısına varılmıştır.

Güvenli okul, okuldaki öğrenci, öğretmen ve çalışan personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal yönden rahat ve güvende hissettikleri yerdir(Wanat, 1996).

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerinin karşılaştığı bir diğer sorun da koruyucu ve bilgi levha eksikliği olduğu anlaşılmaktadır. Okul yöneticilerinin %30'luk bir kısmı öğrencilerin okul çevresinde eksik koruyucu ve bilgi levhala eksikliğinden dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedirler. Okul çevresinde bulunan levhaların silinmiş ve okunamaz durumda olması öğrencileri zor durumda bırakmaktadır. Çünkü öğrencilerimiz daha çocuk olduklarında dolayı çevrelerine dikkat etmeden fevri hareketlerde bulunabiliyorlar.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin önemli bir sorunu (%60) da okul temizlidir. Bu konuda çeşitli problemler yaşanmaktadır. Çünkü öğrencilerimiz yaş olarak küçük olduklarından dolayı teneffüs aralarında çok oyun oynamakta ve koşarak koridorlarda toz oluşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda binamızı eskiliğinden dolayı koridorların temizlenmesinde okul personelimiz çok zorlanmaktadır. Temiz olmayan bir okul ortamı da öğrencilerimizin çok çabuk hastalanmasına sebep olmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 50'si zemin kaplamasının uygunsuzluğu ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. Yöneticiler okul binaların eskiliğinden dolayı zemin kaplamasının uygunsuzluğundan dolayı sıkıntı yaşadıkları söylediler. Zeminlerin eski ve yıpranmış olması zeminin tam manasıyla temizlenemediğini, öğrencilerin bundan kaynaklı olarak hastalandıkları belirtmişlerdir. Okulöncesi okul yöneticileri de zeminin öğrenciye hoş gelecek bir yapıda olmadığını, sınıf ortamının öğrenciyi okula bağlama konusunda çok etkili

olduğunun altını çizmişlerdir. Çünkü okulöncesi eğitim öğrencilerin okula başlama noktalarıdır. Eğitimlerinin temelidir.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 45'i havalandırma konusunda yetersizliklerinden bahsetmiştir. Sınıf ortamındaki havalandırma konusunda yetersizlikler öğrencilerin derse odaklanamamalarına sebep olmaktadır. Teneffüs aralarında oyun oynayan öğrenci yorgun ve terli bir halde sınıfına girmektedir. Bu yüzden sınıf ortamında toz ve terlemeden kaynaklı bir havasızlık meydana gelmektedir. Öğretmenlerin sınıfları pencere yardımıyla havalandırmaları hem yetersiz kalmakta hem de elektriklenmeden dolayı öğrencileri hasta olmasına neden olmaktadır. Bu yüzden sınıflarda ve koridorlarda pozitif hava sağlayıcı kapakçıkların bulunması gerekmektedir.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 65'i okul binalarının depreme dayanıklılığı konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmektedirler. Okul binalarının eski olmasından kaynaklı olarak binalar yıpranmış, önlem olarak sadece güçlendirme yapılmıştır. Yapılan güçlendirme riski tamamen ortadan kaldırmamıştır. Çünkü duvarlardaki çatlaklıklar oluşmaya başlamıştır.

Yapılan bu araştırmamızın sonucun KKTC'de okulların fiziki ve mimari yapılarında birtakım eksiklikler ön plana çıkmıştır. Bu yüzden bu konu tartışma konusu olmaktadır. Çünkü okulöncesi ve ilköğretim öğrencilerin temel eğitim yerleridir. Öğrenciler gelecekte okulla okul bağlılıklarını buralarda kurmaktadır.

2.Boyut: Okul Yönetimi Kapsamında Kriz Yönetimi ve Risk Yönetimi Konularında Farkındalığının Nasıl Sağlandığını Değerlendiriniz? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 45'i, okullarında okul acil durum destek ekibi yetersizliği ile ilgili problem yaşadıkları anlaşılmaktadır. Yöneticiler, okul acil durum destek ekibinin birinci görevlerinin okulda meydana gelecek olan risklerin daha önceden belirlenmede ve önlem almada problem yaşadıklarını belirtmektedir. Bu yüzden okulda tatbikatlar az yapılmakta ve öğrencilerimiz bu konu hakkında az bilgiye sahip olmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan okul yönetici görüşlerinin % 45'i, afet ve acil durum planı ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. Yöneticiler, okullardaki afet ve acil durum eylem planının güncel olmaması nedeniyle tam manasıyla güncel bir tatbikat yapamadıkları anlaşılmaktadır. Okul afet ve acil durum kurulu her yıl mevcut güncellemeleri yapmamaktadır. Bu yüzden öğrencilerimizi bu konuda bilgilendirmede eksikliklerimiz açığa çıkmaktadır.

Mümkün olduğu kadar kriz oluşmasını engellemek kriz yönetimi ekibinin anahtar rolüdür(Tutar,2000). Birincil görevi krizin oluşmasını engellemektir. Bunun için olası kriz durumlarına karşı çözümler geliştirilmeli ve gerçekçi senaryolar hazırlayarak sürekli bunları test ederek güncellemelidirler. Bu doğrultuda kriz yönetiminin hedeflerini şöyle sıralayabilir; kriz durumlarını çok yönlü olarak öngörümünü yapmak, krizle alakalı stratejik ve planlar geliştirmek, kriz boyunca geniş kapsamlı yönlendirmelerde bulunmak(Tutar, 2000).

Ayrıca KKTC’de Okulöncesi ve İlkokullarda okullarındaki kriz ve risk yönetimi eksikliklerden dolayı tartışmalı bir hale gelmektedir. Okulda herkes üzerine düşen vazifeyi gelecek nesillerimize aşlamak için canı gönülden severek yapmalıdır. Yoksa bu gibi eksikliklerin giderilmesi mümkün değildir. Araştırmamızda da elde ettiğimiz bilgilere göre, bu konuda KKTC’de istenilen seviyede olmadıkları söylenebilir.

3.Boyut: Okulunuzda Yaşanan Akran Zorbalığını Değerlendiriniz? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 60’ı akran zorbalığı yaşandığını belirtmiştir. Okullarda sık rastlanan bir problemdir. Çünkü her fert farklı kişilik özelliklerine sahiptir. Buradaki öğrencilerin de her günleri farklı bir psikolojide geçmektedir. Öğrenciler bu hallerini dışa öfke, şiddet vb. biçimde dışa vurabilmektedir. Bunların neticesinde akran zorbalığı açığa çıkmaktadır. Öğrenciler zayıf gördüklerini arkadaşlarını oyunlara almayarak onu kolayca dışlamakta ve zorbalık maruz bırakabilmektedir. Bir öğrencinin zorbalığa uğraması ya da kurban olması demek, bir ya da daha fazla arkadaşı tarafından uzun süreli ve tekrarlı olarak zorbalığa maruz bırakılması demektir(Olweus,2003).

Öğrencilerimiz günlerinin büyük bir kısmını teknolojik eşyalara zaman ayırarak geçirmektedir. Burada sanal âlemde ortaya çıkan siber zorbalık dediğimiz zorbalık türü devreye girmektedir. İlave edecek olursak, hem sanal ortamda hem yüz yüze lakap takma da bir zorbalık biçimi olarak karşımıza gelmektedir. Bunlara maruz kalan öğrenciler yalnızlığa itilmekte hatta bunalıma bile girerek okula devam etmemektedir. Zorbaların genellikle kendi problemlerini dışsallaştırdıkları ve sorun

çözebilme becerilerindeki yetersiz oldukları belirtilmektedir. Hatta zorbaların okul başarılarının düştüğü, okuldan ve okul çevresinden uzaklaştıkları gözlenmektedir(Verdugo, 1999).

4.Boyut: Daha Önce Siber Akran Zorbalığına Maruz Kalma/Uygulama İle İlgili Bir Durumun Varlığı Varsa Belirtiniz? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 45'i siber akran zorbalığı ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Siber akran zorbalığı elektronik eşyalar vasıtasıyla yapılan bir zorbalık olarak görülmekte ve saldırganlığın bir çeşidi olarak tanımlanmaktadır (Lacey,2007). Öğrencilerimiz arasında sanal ortamda alay etme, küçük düşürme, lakap takma vb. olarak görülebilmektedir. Sanal ortamda zorbalık yapmak daha kolaydır. Çünkü buradaki kişiler kolayca başka kimliğe bürünebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, siber zorba mağdurlarının %89'unun ve siber zorbaların hepsinin ayda en az dört kez bilgisayar kullandıklarını belirtmiştir(Li,2007). Bu araştırma sonucunda, siber zorba olma ile bilgisayar kullanma sıklığı arasında anlamlı bir ilişki kurulmuşken, siber mağdur olma ile bilgisayar kullanma arasında bir ilişki kurulamamıştır. Günümüz teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte okullarda öğrencilerin göstermiş oldukları zorbalık davranışları sanal ortamda rahatça yapabilmelerine olanak sağlamıştır. Ybarra ve Mitchell (2004), okul zorbalığı yapan öğrencilerin yarından fazlasının online diğerlerine zorbalık yaptığını, Li (2007), okul zorbalığı yapan öğrencilerin %15'inin diğerlerine elektronik araçlar kullanarak zorbalık yaptığını belirtmiştir.

5.Boyut: Siber Zorbalık ve Okul Güvenliği Konusunda Bilgi Ve Farkındalık Nasıl Arttırılabileceğini Kısaca Anlatınız? Düşüncelerinizi Açıklayabilir Misiniz?

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 85'inin arabuluculuk yöntemi ile öğrencilerin bilgi farkındalıklarının arttırılabileceğini belirtmiştir. Arabuluculuk yöntemi ile öğrenci kolayca empati kurabilmekte ve yapmış olduğu yanlışlığı kolayca kabul etmektedir. Arabuluculuk yöntemi, otoriteyi bir kenara bıraktığı için öğrencilerin arasında çözüm becerilerini de geliştirmektedir. Arabuluculuk, birden fazla bireyler arasında meydana gelen uyuşmazlıkların üçüncü bir kişinin iletişim ve uyuşmazlık çözme becerileri ile yardımcı olmasıdır(Smith ve Sidwell, 1990). Okulda uygulanan arabuluculuk yöntemi ile bireylerin farklı ortamlarda karşılaşılabilecekleri çatışma durumunda sorun çözme becerilerini artırma konusunda etkilidir.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 50'sinin iletişim becerileri artırma programı oluşturma ile öğrencilerin zorbalık konusundaki bilgi ve farkındalıklarının arttırılabileceğini belirtmiştir. Zorbalığın temelinde iletişimden kaynaklanan problemler yatmaktadır. Öğrenciler öğretmen, aile ya da arkadaşları ile iyi bir iletişim kuramadıklarında kendilerini yalnız hissetmedir. Bu durum öğrenciyi öğrencinin özgüvenini kaybederek teknolojik eşyalar sayesinde olmak istediği bir kimliğe bürünmesine olanak sağlamaktadır. Bu yüzden iletişim becerileri artırma programı ile öğrencinin kendini daha iyi hissetmesi sağlanabilir. Bu yöntemle de öğrencinin bilgi ve farkındalığı arttırılmış olacaktır.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 80'inin grup rehberliği yaparak zorbalık konusundaki bilgi ve farkındalıklarının arttırılabileceğinden

bahsetmiştir. Grup rehberliğinin en önemli özelliği öğrenciler arasında empati yeteneğinin arttırmasıdır. Bu yöntemle akrandan gelen paylaşımlar direnci kırarak farkındalık sürecini hızlandırmaktadır. Okul yöneticilerimiz rehber öğretimlerimiz vasıtasıyla grup rehberliği yapılarak öğrencilerin zorbalık türleri hakkındaki bilgi ve farkındalıklarının daha hızlı bir şekilde arttırılabileceğini belirtmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 75'inin aile eğitim programı ile öğrencilerin zorbalık türleri hakkındaki bilgi ve farkındalıklarının arttırılabileceğini belirtmişlerdir. Günümüzde her geçen gün artan parçalanmış aile sayısı öğrenciler üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Bu yüzden aile-çocuk ilişkileri bozulmaktadır. Aile eğitim programları ile bu konuda sıkıntılar biraz daha hızlı ve kolay olarak halledilebilmektedir. Yoksa öğrenci evinde yaşamış olduğu problemleri kolayca sınıf arkadaşlarına yansıttıkları gözlemlenmektedir. Hatta bu yansıma şiddet, öfke vb. şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yöneticilerimizin de görüşleriyle aile eğitim programları arttırılmalıdır. Bu sayede hem öğrenci sağlıklı bir iletişime sahip olmakta hem de zorbalık hakkındaki farkındalığı artmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticilerin % 70'inin öğretmen-aile işbirliği yöntemi kullanılarak öğrencilerin zorbalık hakkındaki farkındalıklarının arttırılabileceği söylemiştir. Aile eğitimin birinci faktörüdür. Çocuk ilk eğitimini ailesinden almaktadır. Bu yüzden aile-öğretmen işbirliği çok önemlidir. Öğretmenlerimiz her ne kadar aileler kadar öğrenciyle vakit geçirmiş olsalar da öğrenciyi tam manasıyla tanıyamamış olabilirler. O yüzden aile ve öğretmen bağının kuvvetli olması gerekmektedir. Bu yüzden öğrenci ile ilgili yaşanan her türlü sıkıntıda kolayca ortak çözüm yolu bulunarak öğrencinin farkındalığı arttırılmalıdır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırmaya okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında görev yapan 20 okul yöneticisi katılmıştır.

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerimiz sonrasında okul yöneticilerinin karşılaştıkları fiziki problemlerin başında hizmet birimlerinin yetersizliği (%65) gelmektedir. Mimari olarak karşılaşılan problemlerin başında ise, okulların mimari yapılarındaki düzensizlikler (%45) gelmektedir. Ayrıca okul yöneticilerinin okul temizliği, havalandırma yetersizliği, okul bahçesinin otopark olarak kullanılması vb. gibi problemlere de değinmişlerdir. Okul bahçelerinin otopark olarak kullanılması öğretmen ve öğrencileri rahatsız ettiği söylenebilir. Çünkü öğrencilerin oyun alanlarının büyük ölçüde daraldığı gözlemlenmektedir. Maslow'un ihtiyaç hiyerarşisine göre, fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelen en temel ihtiyaç güvenlik ihtiyacıdır. Kendisini güvende hisseden bir kişi diğer gereksinimlerini karşılamak için çaba gösterir.

Okul binalarının depreme dayanıklılığı da başka bir önemli problemimizdir. Okul binalarının eskiliği okul yöneticilerini tedirgin ettiği gözlenmektedir. Anket sonuçlarımızda, eski binaların deprem için sadece güçlendirildiği fakat problemin hala devam ettiği anlaşılmaktadır. Güvenli okul, okuldaki öğrenci, öğretmen ve çalışan personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal yönden rahat ve güvende hissettikleri yerdir(Wanat, 1996).

Güvenli ve sorumlu okulların niteliklerinden birisi, okulun fiziksel çevresinin güvenliğini sağlaması ve öğrenciler üzerinde sorumluluk duygusunu destekleyen okul kurallarının işlenmesini sağlamasıdır(Dwyer,Osher,2000).

Yöneticiler, öğretmenler ve okul personelinin okul güvenliği konusunda hizmet içi eğitim almadıkları gözlemlenmektedir. Okul güvenliğinin amacı; öğrencileri, şiddet, korku, yasaklı madde, yıldırma gibi korkulardan uzak, öğretmenlerin ve öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissederek bilgi öğretip ve öğrenebilecekleri ortam yaratarak, bu ortamda başarılı bütün öğrencilerin geliştiği bir okul iklimi yaratmaktır (Stephens,1998).

Okul yöneticileri kriz ve risk yönetimi farkındalığı, öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmayışı, bu olayları kendine ekstra yük olarak görmeleri, acil durum destek ekibindeki yetersizlikler ve acil durum eylem planlarının güncel olamayışı konularında problem yaşadıklarını belirtmektedirler. Çalışma grubundaki okulöncesi ve ilköğretim okullarında kriz yönetim planı bulunmayan okullar olduğu, kriz yönetim planı olan okullarda ise planın işlevsel olmadığı da görülmektedir. Hatta bazı okullardaki okul müdürlerinin kriz yönetimi ekibinin farkında olmadığı ve kriz yönetimi ekibinin sivil savunma ekipleri gibi ekiplerle eş değer düzeyde oldukları düşünülmektedir. Bu duruma neden olarak, yöneticilerin kriz yönetimi planının önemi konusunda bilinçli olmamaları gösterilebilir. Göreve yeni başlayan okul yöneticileri için, okuldaki kriz ve risk yönetimi önemli bir sorun teşkil etmektedir. Karşılaştırmalı çalışmalar, okullarda göreve yeni başlayan yöneticilerin, kendilerinden beklenen rolleri yerine getirilirken birtakım zorluklar yaşadıklarını göstermektedir(Tutar, 2004).

Okullardaki akran zorbalığı, öğrenciler arasındaki iletişim problemlerinden dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Akran zorbalığı mağdurları kendilerini dışlanmış hissetmekte ve kendini toplumdan soyutlamaktadır. Akran zorbalığı şiddet, lakap takma vb. hadiselerle çokça karşımıza çıkmaktadır. Siber zorbalık ise, öğrencilerin kimliklerini kolayca gizleyerek kendilerini olmak istedikleri biçimde göstermelerine olanak sağlamaktadır. Bu sayede öğrenci arkadaşlarına zorbalık uygulamaktadır. Ybarra ve Mitchell (2004), okul zorbalığı yapan öğrencilerin yarısından fazlasının online diğerlerine zorbalık yaptığını, Li (2007), okul zorbalığı yapan öğrencilerin %15'inin diğerlerine elektronik araçlar kullanarak zorbalık yaptığını belirtmiştir. Mağdur olan öğrencinin özgüvenine kaybetmesine yol açmaktadır. Okul zorbalığı hem zorba hem de mağdur açısından uzun süreli olumsuz etkileri olan toplumu tehdit eden olumlu tehdit eden problemdir. Mağdurlar depresyondan intihar girişimine kadar çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Araştırmalar, zorbalığa maruz kalan bireylerin depresyon, yalnızlık, akranları tarafından reddedilme gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Siber zorbalığa maruz kalan kişi hüsranlılık, kızgınlık ve üzüntü hissettikleri tespit edilmiştir(Hinduja ve Patchin, 2006). Siber zorbalığa maruz kalan çocuklar üzüntü ve korku gibi duyguları daha baskın hissettiklerini söylemişler, ayrıca yalnızlığa itelendikleri için konsantrasyon bozukluğu yaşadıkları nedeniyle okuldaki ders notlarında düşüş yaşadıklarını belirtmişlerdir (Beran ve Li, 2005).

Zorbalık türlerinin görülmesinde öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci, aile-öğretmen ve aile-öğrenci arasındaki iletişimde kaynaklanan problemler bulunmaktadır. Okul yöneticileri, kriz dönemi boyunca iletişim kanallarını aktif olarak kullanmalıdırlar. Bu sebeple, medya organları vasıtasıyla toplumla sürekli

bütünleşmelidir. Aksi halde, spekülasyonların yayılması söz konusu olabilir ve müdürlerin stresi artabilir.

Zorbalık türlerindeki farkındalıkların artırılmasında en etkili yöntem % 85'lik bir oranla arabuluculuk yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemle öğrenci kolayca empati kurabilmekte ve bu davranışından vazgeçebilmektedir. Akran arabuluculuk yöntemi otoriteyi problem dışında bıraktığı için çözüm becerileri sadece öğrenciler arasında gelişim sağlamaktadır. Bunu deneyimleyerek öğrenmek farkındalığın gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Arabuluculuk, birden fazla bireyler arasında meydana gelen anlaşmazlıkların çözümlenebilmesi için üçüncü kişilerin anlaşmazlığı iletişim ve çatışma çözme becerilerini kullanarak destek olma süreçleridir(Smith ve Sidwell, 1990). Okullarda uygulanan arabuluculuk yöntemi ile öğrencilerin ileriki yaşamlardaki karşılaşacakları uyuşmazlıkları çözme becerilerinin artacağı öngörülmektedir. İlköğretim 6.sınıf öğrencilerine yapılan bir araştırma sonucunda, arabuluculuk eğitim programlarına katılan öğrencilerin özgüven, sosyal problemlerle baş edebilme ve iletişim becerilerini geliştirdikleri gözlenmiştir(Johnson, 1988).

Akran ve siber zorbalık konusunda grup rehberliği yapma, akrandan gelen direnci kırdığından dolayı etkili bir yöntemdir. Bu sayede öğrencinin farkındalığı artırılabilir. Okul yönetiminin işleyişine yön veren kişiler okul yöneticileridir. Okul yöneticilerinin görevi okulda bulunan öğretmen, öğrenci ve çalışan personelin en verimli biçimde kullanarak, okulu amaçlarına uygun olarak yaşatan kişidir. Bu sebeple sistemle ilgilenirken, okulla ilgili sorunlarla da ilgilenir. Eğitim yönetimi makro düzeyde ilgilenirken, okul yönetimi mikro düzeyde ilgilenmektedir. Bu açıdan

bakacak olursak okul yönetimi rehberlik öğretmenleri yardımıyla öğrencileri yeteneklerine göre grup oluşturarak onlara öncülük etmektedirler(Erdoğan, 2008).

Aile-öğretmen işbirliği, öğrenciler okuldaki öğretmenleri ile hemen hemen evde ailesi ile geçirdikleri zaman kadar vakit geçirmektedir. Ailenin sorumlulukları son derece önemlidir. Gerek çocukluk dönemlerinde gerekse okul dönemlerinde ailenin vermiş olduğu eğitim veya takındıkları tavır çocuğun kişilik gelişimlerini önemli oranda etkilemektedir. Bu yüzden öğrenci ailesinin kendisine karşı olan ilgisizliğini öğretmeni ile yakınlaşarak eksikliğini tamamlamak istediği durumlar olabilir. Öğretmenlerin öğrenciyi iyi tanıması ve ailelerle bağlarını sıkı kurması sayesinde öğrencinin bilgi ve farkındalığı kolayca artırılabilir.

Sonuç olarak okul güvenliği ve siber zorbalık öğrenciler için önemli birer konudur. Çünkü çağdaş bir eğitim verilebilmesi için güvenli bir okul ortamına ihtiyaç vardır. Çocukların okulda kendilerini güvende ve huzurda hissetmeleri, akademik güdülemelerine ve psikolojik sağlığına kadar birçok önemli özelliği derinden etkilemektedir. Çocukların kendilerini güvensiz hissetmeleri ve okul ikliminin çocukların kapasitelerini ortaya çıkarmalarını engelleyecek bir hal almasına yol açan sebeplerin başında akran ve siber zorbalık geldiği gözlenmektedir. Okullarda akranlar arasında görülen zorbalık hemen sanal ortama taşınabilmektedir. Bu yüzden bu iki zorbalık birbiriyle bağlantılı kavramlardır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarıyla ilgili olarak uygulamaya ve bu konuda yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler

1.Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, okulların fiziki yapılarının yetersizliği anlaşılmaktadır. Bunun en başında hizmet odalarındaki (rehberlik vb. gibi) eksiklikler gelmektedir. Okullarda rehber öğretmenlerine bir oda verilmesi ve bu odaların çağdaş ihtiyaçlara uygun bir biçimde yeniden düzenlenebileceği söylenebilir.

2. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde, okulların yangın merdiveni konusunda önlemleri yetersiz olarak değerlendirmekte, maddi imkânsızlıklar nedeniyle binalara yangın merdivenleri yaptıramadıklarını, yangında dumanı algılayacak ve alarm verecek aygıtları binalara yerleştiremediklerini, bunların temini için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan maddi yardım talep ettiklerini, fakat henüz bir cevap alamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu ve buna benzer konulardaki eksikliklerin giderilmesi için MEB hızlı bir biçimde okulları denetleyerek, onlara ayrılan bütçeden eksikliklerin giderilmesini sağlayabilirler.

3. Okulların kriz yönetimi ve risk yönetimi konularında farkındalığın artırılması okul acil durum destek ekibinin daha çok bilgilenmesi gerekmektedir. Afet ve acil durum planı yıllık olarak güncellenerek öğrencilere aktarılmalıdır. Yöneticilere hizmet içi eğitim verilerek risk yönetimi konusunda farkındalıkları daha da artırılabilir.

4. KKTC'de Okulöncesi ve İlköğretimlerim okullarındaki zorbalığın önlenmesi için mağdur öğrencilere psikolojik destek almaları sağlanmalıdır. Okullardaki siber

zorbalık konusunu önleme çalışmalarına okul, aile ve toplumun ortaklaşa katılımı önemlidir. Sanal zorbalığın kişileri intihara kadar götüren bir ruh haline sebep olduğu unutmamalıdır. Gelecek çalışmalarda okul ve ailenin siber zorbalığı önlemede üstlenmiş oldukları rollerin etkili olup olmadığına yönelik çalışmalar yapılabilir.

5. Öğrencilerin zorbalık türleri hakkındaki bilgi ve farkındalıklarının artması için öğrenciler ayrı ayrı gruplara ayrılarak grup rehberliği yapılmalıdır. Öğrencilerin empati kurmaları sağlanarak, öğretmenlerin öğrenci ailesiyle olan ilişkilerin kuvvetlendirilmesi sağlanarak öğrencinin zorbalık türleri hakkındaki bilgi ve farkındalığı artırılabilir.

5.2.2. İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma çalışma grubu olarak sadece okul yöneticileri alınmıştır. İleriki araştırmalarda öğretmen görüşleri alınabilir.
2. Bu araştırmada Siber Zorbalık ve Okul Güvenliği ile ilgili okul yöneticilerinin karşılaştığı problemler incelenmiştir. İleriki araştırmalarda rehber öğretmenlerin genel olarak yaşadığı problemlerle ilgi çalışmalar yapılabilir.
3. Aynı araştırma özel okullarla devlet okulları karşılaştırılarak da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, C S. (1982). The search for school climate: A review of research. *Review of Educational Research*, 52(3), 368-420.
- Arıcak, O.T., (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Ayas, T. (2011). Lise öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma yaygınlığı. *11. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri*. İzmir, Türkiye.
- Başar, H. (2001) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Batmaz, M. ve Ayas, T. (2013). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorbalık düzeylerinin yordanması*. Sakarya University Journal of Education, 3(1), 43-53.
- Baymur, F.(1993). *Genel Psikoloji*. İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Becerikli, A. (2006) *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Rehberlikle İlgili Görevlerini Yerine Getirme Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Denetimi Bilimi, Ankara.
- Beran, T.(2005). A New Perspective on Managing School Bullying: Pre-service Teachers' attitudes. *Journal of Social Science*, 8, 43-49.
- Beran, T. & Li, Q. (2005). Cyber- Harrasment: A New Method For An Old Behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32(3), 265-277.
- Bingöl, N. (2013). *Lise öğrencilerinin siber zorba ve mağdur olma davranışları ile yakın çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bhat, C.S.(2008). Cyber Bullying: Overview and strategies for scholl counsellors, guidance officers and all scholl personel. *Australian Journal of Guidance & Counselling*, 53-66.

Brand, S., Felner, R., Shim, M., Seitsinger, A., & Dumas, T. (2003). Middle school improvement and reform:Development and validation of a school-level assessment of climate, cultural pluralism, and school safety. *Journal of Educational Psychology*, 95(3), 570-588.

Bucher, K. T., & Mannig, L. (2003). Challenges and suggestions for safe school. *Proquest Education Journal. The Clearing House*, 76(3).

Bursalıoğlu, Z. (1982) *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara:

Üniversitesi Yayınevi

Campfield, D. C. (2008). *Cyber bullying and victimization: Psychosocial characteristics of bullies, victims, and bully/victims* (Yayımlanmamış Doktora tezi). The University of Montana, Montana.

Caulfield, S. L. (2000). *Creating Peaceble Schools*. Annals of the American Academy of Political & Social Science, 567(1), 170–186.

Dwyer, K.P., Osher, D., & Warger, C. (1988). *Early Warning, Timely Response: A Guide to Safe Schools*. Washington, DC: U.S. Department of Education.

Dağlı, G.; Silman F.; Birol C., (2009). *Üniversite Yöneticilerinin Bilgi Yönetimi Araçlarını Kullanma Yeterlilikleri İle İlgili Nitel Bir Araştırma* (KKTC Örneği), Lefkoşa

Education Encyclopedia. (2009). *School climate –measuring school climate, school climate and outcomes, issues trends and controversies*. Ağustos 11, 2009 tarihinde <http://education.stateuniversity.com/pages/2392/School-Climate.html> adresinden alınmıştır.

Eroğlu, Y. (2014). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Erdur- Baker, Ö., & Kavşut, F.(2007). A new face of peer bullying: Cyber bullying. *Journal of Euroasian Education Research*, 28, 31-42.

Erdoğan, İ. (2008). *Eğitim ve Okul Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Ergezer, B. (1995). *Liderlik ve Özellikleri*. Ankara: Ocak Yayınları.

Freiberg, H. J.(1998). Measuring school climate: Let me count the ways. *Educational Leadership*, 56(1), 2226.

Freiberg, H. J., & Stein, T. A. (2003). Measuring, improving and sustaining healthy learning environments. In H.J. Freiberg (Ed.), *School climate: Measuring, improving, and sustaining healthy learning environments*. (p. 11-29). New York: Routledge Falmer.

Gonder, P.O., & Hymes, D. (1994), *Improving school climate and culture*. American Association of School Administrators, Arlington, VA.

Gottfredson, G. D., & Gottfredson, D. C. (1985). *Victimization in schools*. New York.

Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2006). *Cyberbullying emotional and psychological consequences*.

http://www.cyberbullying.us/cyberbullying_emotional_consequence.

Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2008). *Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization*. *Deviant Behavior*, 29, 129-156.

Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2009). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Carmin Pres, California.

Hernandez, T. J., Seem, S. R. (2004). A safe school climate: A systemic approach and the school counselor. *Professional School Counseling*, 7(4).

Hoy, W. K. (2003). School climate. In J. W. Guhtrie (Ed.), *Encyclopedia of education* (s. 2121-2124), New York: Thompson Gale.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi, teori, araştırma uygulama*. (Çeviri Editörü Selahattin Turan). Ankara: Nobel.

Işık, H. (2004). *Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme*. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 164, Güz 2004.

Jang, H., Song, J. ve Kim, R. (2014). Does the offline bully-victimization influence cyberbullying behavior among youths? Application of general strain theory. *Computers in Human Behavior*, 31, 85-93.

Jonhson, K. K. (1988). *The Impact Of conflict Management Training On Behavior And Self-Esteem Of Middle School Students*. *Dissertation Abstracts International*. 50, 2432-2433.

Karasar, N. (1994). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. (7). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd

Karasar, N. (1999) *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavram, İlkeleri, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel yayın dağıtımı. 12.Baskı

Kartal, H. ve Bilgin, A. (2009). Öğretmen ve öğrenci gözüyle zorbalık ve okul iklimi. *Euroasian Journal of Educational Researc. (EJER)*. Mayıs 2016 tarihinde <http://www.ejer.com.tr> adresinden alınmıştır.

Kişioğlu, A.N.,Demirel,R.,& Öztürk, M.(2005). *Assesing the Indoor Environmentof Primary Schools in the Southwest of Turkey*. Indoor Built environ, 14(2),141-145.

Kuş, E. (2007). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*. 2.Baskı. Ankara: Anı Yayınları

Kütük, Ö. (2008). *Liselerde okul güvenliğine yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Lacey, B,(2007). *Social aggression: A study of internet harassment*. Unpublished doctoral dissertation, Long Island University

Li, Q.(2005). Cyber harassment: A study of new method for and old behavior. *Journal of Educational Computing Research*. 32(3), 385-403.

Li, Quing (2007a), Bullying in The New Playground: Research Into Cyberbullying and Cyber Victimization, *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-454.

Li, Quing (2007b), Cyberbullying in Schools;A Research of Gender Differences,

School Psychology International, 27(2), 150-163.

Loukas, A., Suzuki, R., & Horton, K. D. (2006). Examining school connectedness as a mediator of school climate effects. *Journal of Research on Adolesence*, 16(3), 491-502

M.E.B., "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği" Tebliğler Dergisi. 2400 (Değişik:31.10.1 994).

M.E.B. "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği" Resmi Gazete. 11868 (28.11.1964).

M.E.B. "İlköğretim Kurumları Yönetmeliği" Resmi Gazete. 21308 (7.8.1999).

Mabie, G. E. (2003). Making schools safe for the 21st century: An interview with Ronald D. Stephens. *The Educational Forum*, 67(2).

Marshall, M. L. (2008). Examining school climate: Defining Factors and educational influences. *Center for Research on School Safety, School Climate and Classroom Management*. Mayıs 24, 2016 tarihinde <http://education.gsu.edu/schoolsafety/>. Adresinden alınmıştır.

Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60(6), Mayıs 5, 20016 tarihinde EBSCO host database'den alınmıştır.

Orpinas, P., & Home, M. A. (2006). *Bullying prevention: Creting positive school climate and developing social competence*. Washington: American Psychological Association.

O'Rerilly, E., & Verdugo, R.R.(1999). "Safe Schools indicators" *Education & Urban Society*. 31(3), 334-338.

- Öztürk ve Gök (2010). İlköğretim okulu müdürlerinin kurum denetiminde karşılaştıkları sorunlar. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications. 11-13 November, 2010 Antalya.*
- Patchin, J.W. & Hinduja, S. (2006). Bullies Move Beyond The School Yard: Youth Violence And Juvenile Justice, Vol. 4. No. 2. pp: 18–169.
- Peker, A. (2013a). *İnsani değerler yönelimli psiko-eğitim programının problemli İnternet kullanımı ve siber zorbalık üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Peker, A. (2013b, 1-3 Kasım). *Ortaokul öğrencilerinin siber zorba ve siber mağdur Olma durumu*. 5.Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Antalya, Türkiye.
- Ponsford, J.(2007). *The future of adolescent female cyber-bullying: Electronic media's effect on aggressive female communication*. Unpublished honors thesis, Texas State Universty, Texas
- Raskauskas, J. and Stoltz, A.D. 2007. Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology*, 43, 564-575.
- Smith, M. Ve Sidwell, J.(1990). *Trainning And Implemantation Guide For Student Mediation Secondary Schools*. New Mexico Center For Dispute Resolution
- Soydaş, D. K. (2011). *Ergenlerde ebeveyn izlemesi, sanal zorbalık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin cinsiyete göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Slonje, R., & Smith, P.K.(2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.

Stephens, Ronald. (1995), *Safe Schools :A Hand Book for Violence Prevention*,

National Educational Service, Bloomington.

Tutar, H. (2000) : *Kriz ve Stres Ortamında Yönetim*, İstanbul: Hayat Yayınları

1. Baskı

Tutar, H.(2004). Genel Olarak İşyerinde Psikolojik Şiddet,

(<http://www.canaktan.org/yönetim/psikolojik-şiddet/şiddet-kavram.html>).

Türk Dil Kurumu.(1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu

Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2016).Erişim:19 Mayıs 2016, <http://www.tdk.gov.tr/> :TDK

Türkmen, M.(2005).*Orta Öğretim Kurumlarında Okul Güvenliği İle İlgili Yaşanan*

Sorunlar.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On sekiz Mart

Üniversitesi, Çanakkale

Usta, A. (2013). *Lise öğrencilerinin öfke düzeyleri ile siber zorbalık düzeyleri*

Arasındaki ilişkinin incelenmesi: Samsun İli Örneği (Yayınlanmamış Yüksek

Lisans tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Vandebosh, H., Van Cleemput, K., Mortelmans, D., Walrave, M.,(2006).

Cyberbullying Among Youngsters in flanders.

Verdugo, Richard. (1999), "Safe Schools: Theory, Data, And Practices". *Education*

and Urban Society, 31, 367-274.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.

Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş.

Ybarra, M. L. (2004). Linkages between depressive symptomatology and internet harassment among young internet regular users. *Cyberpsychology & Behavior*, 7, 247-257.

Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Linkages between depressive symptomatology and internet harassment among young regular internet users. *CyberPsychology & Behavior*, 7(2), 247-257.

Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004a). Online aggressor/targets, aggressor, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 1308-1316.

Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004b). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27(3), 319-336.

Ybarra, Michele ve Mitchell, Kimberly (2004), Online Aggressor/targets, Aggressors, and Targets: A Comparison of Associated Youth Characteristics, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1370.

Walker, J., L.(2010). *The contextualized rapid resolution cycle intervention model for cyberbullying*. Unpublished master dissertation. Arizona State University.

Wanat, Carolyn L. (1996). "Defining Safe Schools." *Journal for A Just & Caring Education*. 1(2), 121-133.

Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. *ANNALS*,

AAPSS, 567, Haziran 6, 2016 tarihinde <http://ann.sagepub.com/cgi/content/refs/567/1/88>. adresinden alınmıştır.

Welsh, W. N, Greene, J.R. and Jenkins, P.H(1999), *School disorder: the influence of individual, institutional, community factors*. *Criminology*.37(1), 73-115.

Willard, N. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Illinois: Champaign Research Press, U.S.A.

Williams, K.R., & Guerra, N.G.(2007). Prevalence and predictors of internet bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6).14-21.

Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2007). Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online only contacts. *Journal of Adolescent Health*, 41, 51-58.

EKLER

EK-1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu:

Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Siber Zorbalık ve Okul Güvenliğine İlişkin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Tarih ve saat (başlangıç-bitiş):

GİRİŞ

Merhaba, adım Ali YİTİK. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi-Denetimi-Ekonomisi ve Planlaması A.B.D.'nda yüksek lisans yapmaktayım. Okulöncesi ve İlköğretim Kurumlarında Siber zorbalık ve Okul Güvenliği ile ilgili karşılaşılan problemler nelerdir? sorusu üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle konu ile ilgili olarak görüşme yapmak istiyorum. Bu araştırmada amacım okul yöneticilerinin okul yönetimi ve ile okul güvenliği ile ilgili karşılaştıkları sorunları derinlemesine incelemektir. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların okul yöneticilerinin sorunlarının çözümüne katkı koyacağını ümit ediyorum. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Görüşmeye başlamadan sormak istediğiniz bir soru varsa öncelikle bunu yanıtlamak isterim. İzin verirseniz görüşmeye başlamak istiyorum.

I. BÖLÜM: GÖRÜŞME SORULARI

1. Okulunuzun fiziki ve mimari yapılarının ~~incelenmesi~~ ~~nasıl~~ ~~olduğu~~ yapınız?
2. Okul yönetimi kapsamında kriz yönetimi ve ~~risk yönetimi~~ ~~konularında~~ farkındalığının nasıl sağlandığını değerlendiriniz?
3. Okulunuzda yaşanan akran zorbalığının durumunu değerlendiriniz?
4. Daha önce siber akran zorbalığına maruz kalma/uygulama ile ilgili bir durumun varlığı varsa belirtiniz?
5. Siber Zorbalık ve Okul Güvenliği bilgi ve farkındalık nasıl arttırabileceği kısaca belirtiniz?

EK 2: Ölçekle İlgili Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın İzni

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: İÖD.0.00-35/2016/1B -1157

Lefkoşa, 12 Mayıs 2016

Sayın Ali YİTİK,
Yakın Doğu Üniversitesi
Lefkoşa.

Müdürlüğümüze bağlı okul öncesi ve ilkokullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlere uygulamak istediğiniz "Siber Zorbalık ve Okul Güvenliği" konulu anket soruları, Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş olup gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışma uygulamadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne iletilmesi hususunda gereğini saygı ile rica ederim.

Hakkı BAŞARI
Müdür Muavini
ve
Müdür (V)

/AA

Tel (90) (392) 228 3136 - 228 6893
Fax (90) (392) 228 7158
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KKTC

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Ali YİTİK
Doğum Yeri ve Tarihi:	Tavas 20/06/1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi:	Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi:	Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Yönetimi-Denetimi- Ekonomisi ve A.B.D Planlaması
İletişim	05436028036
E-Posta Adresi:	ali_yitik_@hotmail.com

%5

BENZERLIK ENDEKSI

%

İNTERNET
KAYNAKLARI

%5

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

Aksaray, Psikolojik Danışman Semra. "SİBER ZORBALIK", Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences/13048899, 20111001
Yayın

%1

2

DAĞLI, Gökmen, SİLMAN, Fatoş and BİROL, Cem. "Üniversite yöneticilerinin bilgi yönetimi araçlarını kullanma yeterlilikleri ile ilgili nitel bir araştırma (KKTC örneği)", İletişim Hizmetleri, 2009.
Yayın

%1

3

MEMDUHOĞLU, Hasan Basri and TAŞDAN, Murat. "Okul ve Öğrenci Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme", Çukurova Üniversitesi, 2007.
Yayın

%1

4

PEKER, Adem. "Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Statülerini Yordayan Risk Faktörlerinin İncelenmesi", Kaligrafi Yayıncılık, 2015.
Yayın

%1

DAĞLI, Gökmen and SİLMAN, Fatoş.

5

"KKTC'de Bir Müfredat Laboratuvar İlkokulunda Okul Gelişim Modelinin Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Durum Çalışması", Ahi Evran Üniversitesi, 2009.

Yayın

<% 1

6

Çalık, Temel. "İlkÖğretim Okulu Öğrencilerinin Zorbalık Statülerinin Okul İklimi, Prososyal Davranışlar, Temel İhtiyaçlar Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre..", Educational Administration: Theory & Practice/13004832, 20091101

Yayın

<% 1

7

EKŞİ, Füsun and ÜMMET, Durmuş. "Bir kişilerarası iletişim problemi olarak internet bağımlılığı ve siber zorbalık: psikolojik danışma açısından değerlendirilmesi", Ahmet Şişman, 2013.

Yayın

<% 1

8

TÜRKOĞLU, Şengül and TÜRKOĞLU, Recep. "Comenius 1 okul ortaklıkları projelerine başvuruda bulunan okul yönetici ve koordinatör öğretmenlerin görüşleri", İnönü Üniversitesi, 2006.

Yayın

<% 1

9

DAĞLI, Gökmen. "Kuzey Kıbrıs ta eğitim bakanlığı, öğretmen, veli ve sendika yöneticilerinin eğitim reformlarına yönelik görüşleri ile ilgili olarak karşılaştırmalı durum çalışması", İletişim Hizmetleri, 2013.

Yayın

<% 1

10

NAYIR, Funda. "Problems of postgraduate students including school principals, teachers and inspectors in educational sciences", TUBITAK, 2011.

Yayın

<% 1

11

"SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN GÖ..", e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)/13063111, 20110101

Yayın

<% 1

12

KÖKSAL, Necla. "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin Öğretmen, Müdür ve Bakanlık Yetkilileri Tarafından Değerlendirilmesi", Pamukkale Üniversitesi, 2008.

Yayın

<% 1

13

VURAL AKINCI, Z. Beril and ÖKSÜZ, Burcu. "Kurumsal İletişimde Çalışan Bloglarının Kullanımı ve Etkileri", İstanbul Üniversitesi, 2008.

Yayın

<% 1

14

ÇELİK, İbrahim and ERATAY, Emine. "Kaynaştırma Sınıfı ve Özel Eğitim Sınıfı Öğretmenlerinin Sınıflardaki Zihin Engelli Öğrencilere Yönelik Pekiştireç ve Ceza Uygulamalarının Belirlenmesi", Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2007.

Yayın

<% 1

SEVER, Salim. "İlköğretim Öğrencilerinin

15

Resimsel Anlatımlarında Müzik İmgesi ve Okuldaki Müzik Dersiyle İlişkisi", İlköğretim Online, 2015.

Yayın

<%1

16

PEKER, Adem, EROĞLU, Yüksel and ADA, Şükrü. "Ergenlerde siber zorbalığın ve mağduriyetin yordayıcılarının incelenmesi", Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2012.

Yayın

<%1

17

SEVER, Salim. "Oyunculuk Eğitimi Metodolojisinin Şan Eğitiminde Kullanılması: Mihail Çehov Sistemi", Ankara Üniversitesi, 2015.

Yayın

<%1

18

KAN, Mustafa Onur and UZUN, Gülsün Leylâ. "TÜRKÇE EĞİTİMİ ALANINDAKİ YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN GİRİŞ BÖLÜMLERİNE İLİŞKİN SÖZBİLİMSEL HAREKET VE ADIMLAR", Journal of World of Turks / Zeitschrift für die Welt der Türken, 2015.

Yayın

<%1

19

TAMER, Nurseli and VATANARTIRAN, Sinem. "ERGENLERİN TEKNOLOJİK ZORBALIK FARKINDALIĞI EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR PİLOT UYGULAMA", Milli Eğitim Bakanlığı, 2015.

Yayın

<%1

20

YAMAN, Erkan and PEKER, Adem.

"Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları", Gaziantep Üniversitesi, 2012.

Yayın

<%1

21

DEMİR, Semra and ÖZDEN, Sevgi. "SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİMSEL STRATEJİLERE YÖNTEMLERE VE TEKNİKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: HAYAT BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK TANILAYICI BİR ÇALIŞMA", Pamukkale Üniversitesi, 2013.

Yayın

<%1

ALINTILARI ÇIKART

KAPAT

EŞLEŞMELERİ ÇIKAR KAPAT

BİBLİYOGRAFYAYI
ÇIKART

KAPAT